

Рівненський держаний гуманітарний університет
Філологічний факультет
Кафедра романо-германської філології

Магістерська робота на тему:
**Сучасні тенденції термінологічної номінації
в англійських та українських науково-технічних текстах**

Спеціальність: В 11 Філологія
Спеціалізація: В 11.041
Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Виконала: студентка групи ІФ-62
Людмила Йосипівна Панащенко

Науковий керівник – Ольга Іванівна Павлова
кандидат філологічних наук, професор

Рецензент:
доктор філологічних наук, професор
Мізін Костянтин Іванович

Рівне – 2025

АНОТАЦІЯ

Людмила Йосипівна Панащенко. Сучасні тенденції термінологічної номінації в англійських та українських науково-технічних текстах.

Спеціальність: В11 Філологія. Спеціалізація: В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська.

Освітня програма: Сучасні філологічні студії (англійська та німецька мови): лінгвістика та перекладознавство.

Науковий керівник – Ольга Іванівна Павлова, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри романо-германської філології РДГУ.

Рівненський державний гуманітарний університет, 2025. 77 с.

У роботі комплексно та всебічно досліджується термінологічна номінація та її характеристики на матеріалі терміносистем атомної енергетики англійської та української мов.

У першому розділі розглянуто основні поняття термінознавчої науки, досліджено термінознавство як науку про терміни та їхні сукупності, схарактеризовано термінознавство в Україні сьогодні.

У другому розділі представлено загальне уявлення про терміносистему атомної енергетики, яка слугує як об'єкт дослідження; вивчено явище термінологічної номінації та її відмінності від мовної номінації; схарактеризовано суб'єкти, об'єкти та засоби термінологічної номінації; розроблено тематичну та структурну класифікації термінів досліджуваних терміносистем.

У третьому розділі досліджено основні способи термінологічної номінації, вивчена їх продуктивність в англійській та українській терміносистемах, зроблено порівняльний аналіз цих способів на матеріалі терміносистем атомної енергетики двох досліджуваних мов.

Ключові слова: термінологічна номінація, термін-слово, термін-словосполучення, терміносистема атомної енергетики, засоби та способи термінологічної номінації.

ANNOTATION

Liudmila Panashchenko. The Modern Tendencies of Terminological Denomination in English and Ukrainian Scientific and Technical Texts.

Specialty: B11.035 Philology. Specialization: B11.035.041 Germanic languages and literatures (translation included, the first language being English).

Educational Program: Modern philological studies (English and German): linguistics and translation studies.

Supervisor – Olha Pavlova, Ph.D. in Philology, Professor of Romance and Germanic Philology Chair, RSHU.

Rivne State University of the Humanities, 2025. 77 p.

The thesis deals with the terminological denomination and its characteristics on the material of nuclear energy terminology systems of the English and Ukrainian languages.

Chapter I has considered the main notions of terminology science, has investigated terminology studies as a science about terms and their totalities, has characterized terminology science in Ukraine nowadays.

Chapter II has thrown light upon the general representation of the nuclear energy terminology systems of English and Ukrainian which serve as an object of research; has investigated the phenomenon of terminological denomination and its differences from language denomination; has studied subjects, objects and means of terminological denomination; has worked out the thematic and structural classifications of the studied terminology systems.

In Chapter III the main methods of terminological denomination have been shown; their productivity in English and Ukrainian has been studied and the comparative analysis of these methods on the material of nuclear energy terminology systems in two studied languages has been made.

Key words: terminology denomination, one-word term, multi-word term, nuclear energy terminology system, means and methods of terminological denomination.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕРМІНОЗНАВЧОЇ НАУКИ	9
1.1. Термін, його дефініції, ознаки та функції.....	9
1.2. Термінологія і терміносистема, дефініції, характеристики та склад.....	13
1.3. Термінознавство: предмет і завдання, структура і методи.....	18
1.4. Термінологічна номінація: її об'єкти, суб'єкти, засоби і способи.....	22
ВИСНОВКИ ДО I РОЗДІЛУ	26
РОЗДІЛ 2. ТЕРМІНОЛОГІЧНА НОМІНАЦІЯ: ОБ'ЄКТИ І ЗАСОБИ	
2.1. Загальне уявлення про терміносистему атомної енергетики.....	27
2.2. Суб'єкти та об'єкти термінологічної номінації в ядерній галузі.....	33
2.3. Засоби термінологічної номінації в атомно-енергетичній галузі.....	40
ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ	49
РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ НОМІНАЦІЇ	50
3.1. Семантичний спосіб термінологічної номінації.....	50
3.2. Морфологічний спосіб термінологічної номінації.....	54
3.3. Синтаксичний спосіб термінологічної номінації.....	64
3.4. Іншомовні запозичення як спосіб термінологічної номінації.....	68
ВИСНОВКИ ДО III РОЗДІЛУ	72
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТОК	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність різноманітних термінологічних проблем взагалі не викликає жодних сумнівів, тому що термінологічна лексика в будь-якій національній мові за нашим часом складає найбільший шар лексики. Це відбувається тому, що сучасна епоха науково-технічної революції характеризується бурхливим розвитком усіх галузей науки й техніки, процесами їх інтеграції та міжнародного кооперування. Термінологія як сукупність всіх термінів однієї мови і як сукупність термінів однієї галузі знання є дуже цікавою верствою лексики з погляду її структури та семантики, способів утворення та особливостей функціонування й перекладу. Термінологія цікава також тим, що вона інтенсивно розвивається і тому постійно змінюється, нові терміни виникають, деякі старі терміни можуть змінюватися або взагалі зникати з вжитку. Термінологія активно взаємодіє з іншими шарами лексики, насамперед – загальноновживаної, адже наукові та професійні поняття існують не ізольовано, а в загальній системі мови. Ця взаємодія відбувається в обох напрямках: загальноновживані слова можуть ставати термінами, а терміни, навпаки, можуть переходити в загальнономовний вжиток. Крім того, у сучасних умовах термінологія є головним джерелом отримання, збереження та передачі інформації та знання, а також важливим знаряддям оволодіння спеціальними знаннями з іноземних джерел (Павлова, 2011, с. 5; Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 5).

Зарубіжне і вітчизняне термінознавство на сучасному етапі свого розвитку має кілька напрямів мовознавчих досліджень, спрямованих на осмислення закономірностей виникнення, формування та розбудови терміносистем певних галузей науки та техніки, способів лінгвістичного відображення наукових понять різних галузевих термінологій. Сьогодні виникає серйозна потреба вивчення номінативних процесів, що відбуваються в кожній терміносистемі, з подальшим прогнозуванням розвитку термінології будь-якої національної мови в цілому. Тому вивчення явища термінологічної

номінації, її особливостей, об'єктів, засобів і способів уявляється нам цікавим, своєчасним і корисним (Павлова, Панащенко, 2025, с. 98).

Мета наукової роботи – дослідити процес термінологічної номінації на мовному матеріалі терміносистеми атомної енергетики в англійській та українській мовах, схарактеризувати її особливості, визначити її сучасні тенденції.

Завдання наукової роботи:

1) вивчити основні поняття термінознавчої науки, а саме: термін, термінологія, терміносистема, термінознавство та термінологічна номінація;

2) розглянути терміносистему атомної енергетики в англійській та українській мовах, вивчаючи її лексичний склад, граматичну структуру та тематичну організацію;

3) розробити структурну та тематичну класифікації термінів досліджуваної терміносистеми;

4) вивчити суб'єкти, об'єкти та засоби термінологічної номінації на матеріалі терміносистеми ядерної енергетики;

5) дослідити основні способи термінологічної номінації, їх особливості, моделі утворення та продуктивність.

Об'єкт дослідження – терміносистема атомної енергетики англійської та української мов.

Предмет дослідження – процес термінологічної номінації та її об'єкти, суб'єкти, засоби та способи.

Гіпотеза: ми припускаємо, що процес номінації, його основні способи, їх продуктивність і тенденції в терміносистемі ядерної енергетики в англійській та українській мовах є дуже схожими, а відмінності є зовсім несуттєвими. Ця схожість базується на тому, що в основі термінологічної системи ядерної енергетики як англійської, так і української мов лежить одна й та сама поняттєва система атомної енергетики, а також одна й та сама фізична теорія ядерних реакцій.

Матеріал дослідження – 1400 термінів терміносистеми ядерної енергетики англійської та української мов (по 700 термінів кожної мови), відібраних методом суцільної вибірки із науково-технічних текстів та технічної документації Міжнародного агентства з атомної енергії та перевірених за відповідними словниками.

Методи дослідження. У науковій роботі використані такі методи: метод загального спостереження за мовним матеріалом, метод лінгвістичного опису, аналіз дефініцій термінів, морфемний аналіз термінів-слів для визначення їх належності до одноморфемних, похідних чи складних термінів-слів та вивчення моделей їх утворення; етимологічний аналіз термінів-слів, які потрапили у терміносистему ядерної енергетики шляхом запозичення з інших мов; словотвірний аналіз термінів-складних слів для визначення їх типу та моделей утворення; синтаксичний аналіз термінів-словосполучень для визначення їх структурного типу та моделей утворення; порівняльно-зіставний метод для виявлення ізоморфних та аломорфних характеристик англійської та української мов у номінації понять атомної енергетики; статистичний метод кількісних і відсоткових характеристик мовних одиниць для визначення їх продуктивності.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше здійснено комплексне вивчення всіх складових термінологічної номінації на матеріалі терміносистеми атомної енергетики у двох досліджуваних мовах, яка досі не була об'єктом дослідження в українському термінознавстві.

Теоретичне значення дослідження зумовлено тим, що у роботі поглиблено теоретичні положення про термінологічну номінацію, вивчено її відмінності від мовної номінації, а також всебічно проаналізовано її об'єкти, суб'єкти, засоби та способи.

Практична значущість роботи полягає в тому, що матеріали і результати цього дослідження можна успішно використати у викладанні спеціального теоретичного курсу з термінознавства і практичного курсу англійської мови на факультетах іноземної філології у ЗВО України.

Апробація наукового дослідження. За період навчання в магістратурі взяла участь у роботі таких конференцій:

1) Науково-практична конференція викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету за 2024 рік (Рівне, травень 2025 р.);

2) X Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми лінгвістичної семантики» (Рівне, листопад 2025 р.),

Публікації. Основні положення та результати розвідки було опубліковано у таких збірниках наукових робіт:

1) Павлова О.І., Панащенко Л.Й. Характеристика термінологічної номінації в англійській терміносистемі атомної енергетики. *Studia philologica: Зб. студ. наук. праць*. Рівне: РДГУ, 2025. Випуск 9. С. 98-105.

2) Панащенко Л.Й. Способи термінологічної номінації в терміносистемі ядерної енергетики англійської мови. *Проблеми лінгвістичної семантики: Зб. матер. X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (20 листопада 2025 року)*. Рівне: РДГУ, 2025. С. 142-145.

Структура роботи. Магістерська робота складається із змісту, анотації англійською та українською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Перший розділ присвячено дослідженню ключових понять термінознавства. У другому розділі надається загальне уявлення про терміносистему ядерної енергетики англійської та української мов; вивчаються об'єкти, суб'єкти та засоби термінологічної номінації на матеріалі досліджуваної терміносистеми, розроблюються структурна і тематична класифікації. У третьому розділі проаналізовано основні способи термінологічної номінації.

Основний зміст роботи викладено на 77 сторінках. Список використаних джерел містить 59 найменувань. Додаток до роботи включає всі досліджувані англійські термінологічні одиниці терміносистеми ядерної енергетики з їх аналізом та перекладом українською мовою.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕРМІНОЗНАВЧОЇ НАУКИ

1.1. Термін, його дефініції, ознаки та функції

До ключових понять науки термінознавства, як відомо, належать такі: термін, термінологія і терміносистема.

Почнемо наш розгляд з поняття «термін». Слід зазначити, що досі немає універсального, загальноприйнятого визначення цього поняття. «Термін, як і всі інші мовні універсалиї, важко піддається дефінуванню. Через складність та дискусійність такого завдання в лінгвістиці існує чимало найрізноманітніших спроб визначення термінів» (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 10). Розглянемо деякі з дефініцій терміна, які, на наш погляд, взаємно доповнюють одна одну.

Термін (від латин. *terminus* – «межа», «кінець» або «розмежування») – слово або усталене словосполучення, яке позначає поняття певної галузі науки, техніки або людської діяльності. Це найпростіше визначення, в якому підкреслюється наявність двох структурних типів термінів, а також обов'язковий зв'язок терміна з науковим поняттям.

Термін – це слово чи підрядне словосполучення, яке має спеціальне значення, виражає і формує професійне поняття і застосовується в процесі пізнання і засвоєння наукових і професійно-технічних об'єктів і відношень між ними (Павлова, 2011, с. 50). У цій дефініції акцентується ключова роль термінів у процесі пізнання, оскільки саме вони допомагають нам чітко та точно називати об'єкти і процеси у різних сферах науки і техніки.

І.С. Квітко, спираючись на різні визначення, пропонує цікаву сумарну дефініцію: «Термін – це слово чи словесний комплекс, що співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), що вступають у системні відносини з іншими словами та словесними комплексами й утворюють з ними в кожному окремому випадку та в певний час замкнену систему, що характеризується високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю» (Квітко, 1976, с. 21). У цьому визначенні виділяється системність терміна, що означає, що термін у будь-якій

терміносистемі має своє місце, яке відповідає місцю поняття, яке він позначає, у системі понять.

До головних ознак терміна як основної мовної одиниці у межах термінології та терміносистеми належать такі:

а) належність терміна як мовної одиниці одночасно логосу, тобто сфері наукових понять, і лексику, тобто сфері слів (Павлова, 2011, с. 52);

б) наявність дефініції терміна, або короткого і точного визначення, яке характеризує основний зміст терміна, пояснюючи його значення;

в) системність терміна, або інакше кажучи, зв'язок терміна з іншими термінами певної предметної сфери;

г) точність терміна, тобто термін повинен якнайповніше й найточніше передавати суть поняття, яке він позначає, тому що неточний термін може бути джерелом непорозуміння між фахівцями;

д) прагнення терміна до уникнення синонімії, тому що розвинена синонімія ускладнює наукове і технічне спілкування;

е) тенденція до однозначності в межах своєї термінології або терміносистеми, оскільки багатозначність термінів утруднює професійну комунікацію;

є) нейтральність, відсутність модальності, естетичних характеристик та емоційно-експресивного забарвлення;

ж) тенденція до милозвучності, тобто здатності терміна до плавності і мелодійності звучання, що пояснюється тим, що милозвучність може допомогти термінам краще сприйматися, запам'ятовуватися та ефективно вживатися;

з) відповідність термінів мовним нормам, себто сукупності загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, які закріплюються у процесі спілкування.

«Під значенням терміна, на думку Е.Ф. Скороходька, слід розуміти співвіднесеність його форми з характеристикою термінованого класу предметів, що визначається, з одного боку, особливостями предметів цього

класу, а з іншого боку, місцем даного терміна в системі мови» (Скороходько, 1962, с. 34).

Значення терміна повністю визначається одним з двох параметрів: змістом значення чи обсягом сенсу. Зміст значення – це характеристика класу об'єктів, що термінується, і так чи інакше відображена у формі терміна. Обсяг значення – це сам клас об'єктів, який термінується, тобто конкретна сукупність предметів, кожному із яких у межах системи може бути встановлений у відповідність даний термін (Скороходько, 1962, с. 34).

Вивчимо найважливіші функції, які виконують терміни.

Визнаючи термін багатофункційним явищем, Л.М. Овсієнко дуже вдало визначає систему його функцій. На її думку, «будь-який термін виконує знакову функцію. Номінативна функція також наявна в системі його функцій. Термін виконує й комунікативну функцію, що характеризує його як засіб передавання реципієнтові певної змістової та стилістичної інформації з встановленням зворотного зв'язку. Із комунікативною функцією тісно взаємопов'язана і прагматична функція терміна, яка визначається його зв'язком з учасниками комунікації, конкретними умовами сферою спілкування. Як лексичний елемент, зокрема мови науки і техніки, термін, поряд з іншими лексичними одиницями може виконувати евристичну функцію, або функцію відкриття нового знання, наукового пізнання й відкриття істини. З-поміж найважливіших функцій терміна є й когнітивна функція, що визнає його як результат довготривалого процесу пізнання сутності предметів, явищ об'єктивної дійсності і внутрішнього життя людини. Термінові властиві також функції фіксування і передавання знання» (Овсієнко, 2022, с. 89). Отже, можна зробити висновок, що термінові притаманні всі функції, які виконують лексичні одиниці загальноживаної мови.

Від термінів варто відрізнити інші лексичні одиниці, а саме: номенклатурні назви та професійні слова й вислови.

Номенклатурні назви – це символічні, умовні назви словесно-буквеної чи цифрової структури, що спеціально створюються на базі термінів

денотативного типу. Номенклатурні одиниці являють собою своєрідні ярлики предметів, явищ, понять. Якщо в основі терміна лежить загальне поняття, то в основі номенклатурної назви – одиничне.

Більшість вчених пропонує розглядати номенклатурні одиниці в складі термінології як окремі різновиди термінів, що співвідносяться з одиничними поняттями й актуалізують предметні зв'язки.

Варто зазначити, що тим часом як терміни належать до центру терміносистеми, номенклатурні назви перебувають на її периферії. Крім того, номенклатурні одиниці не фіксують у словниках, вони лише існують у сфері функціонування. Номенклатура кожної галузі знання і діяльності утворюється своїми особливими прийомами.

До номенклатурних назв можна віднести серійні марки машин, приладів, верстатів; списки назв виробів і коди товарів; найменування підприємств, установ, організацій; географічні назви; назви рослин, хімічних елементів і сполук, лікарських засобів тощо.

Професіоналізми – це напівофіційні слова чи словосполучення, які частіше поширені в розмовному мовленні серед людей певної професії, спеціальності, але, по суті, не є строгими науковими позначеннями понять. Професіоналізми не становлять чіткої системи на відміну від термінів. Оскільки вони вживаються лише у сфері тієї чи іншої професії, ремесла, промислу, вони не завжди відповідають нормам літературної мови. Професійні слова і звороти на відміну від термінів, як правило, емоційно забарвлені, є переосмисленими словами і словосполученнями загального вжитку і можуть досить детально характеризувати рід занять, дії чи предмети, що безпосередньо пов'язані зі сферою діяльності відповідної професії. Вони можуть бути незрозумілі людям, які не належать до певної професії.

До професіоналізмів можуть належати назви знарядь праці, трудових процесів, сировини, з якою працюють спеціалісти тощо.

1.2. Термінологія і терміносистема, дефініції, характеристики та склад

Схарактеризуємо сукупності термінів, які називають термінологією і терміносистемою. Почнемо с дефініції терміна «термінологія».

Слід зазначити, що довгий час термін «термінологія» вживався в 3-х значеннях: 1) термінологія – це спеціальна лексика, яка належить до однієї галузі знання (науки, техніки); 2) термінологія – це частина словникового складу мови, яка охоплює спеціальну лексику, що застосовується в сфері професійної діяльності людей; 3) термінологія – це розділ мовознавства, який вивчає сукупність термінів, їхню семантичну природу, граматичну організацію та закони функціонування (Павлова, 2011, с. 62).

Зараз для вираження першого значення паралельно вживаються такі терміни: «термінологічне поле», «термінологічна система» або «галузева терміносистема». Для вираження другого значення в лінгвістиці, як і раніше, використовуються термін «термінологія», поряд із яким вживається й термін «термінологічна лексика». А для вираження третього значення в науковий обіг був запроваджений термін «термінознавство» (англ. *terminology science, terminology studies*).

У першому значенні термін «термінологія» використано в такій дефініції: «Сукупність спеціальних найменувань різних галузей науки і техніки, що вживаються в сфері професійного спілкування, становлять термінологію, яка існує в 2-х вимірах як результат фіксації наукового пізнання (термінологічні словники) та функціонування (наукова та навчальна література)» (Симоненко, 1997, с. 10).

У другому значенні термін «термінологія» вживано у визначенні: «Науково-технічна термінологія – це широкий шар лексики, що інтенсивно розвивається та активно взаємодіє з іншими шарами лексики, насамперед – загальноживаної. Тому вивчення закономірностей утворення лексики термінологічної, її структури та семантики стало одним із найважливіших завдань сучасної лінгвістики» (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 5).

У третьому значенні термін «термінологія» використано у такому визначенні: «Термінологія – це міждисциплінарне вивчення принципів і

теоретичних баз концептів, систем концептів і позначень концептів у науковій, технічній та інших професійних галузях» (Nuorpponen, 1998, p. 164).

Ознайомлення із англійськими працями в галузі термінознавства свідчить про те, що й в зарубіжному термінознавстві слово «термінологія» (англ. *terminology*) використовують в різних значеннях.

Так, М.С. Муньос у роботі «*Introduction to Terminology*» зазначає, що термін «термінологія» може мати принаймні 3 значення, а саме:

1) термінологія як теорія: це колекція передумов, аргументів та висновків щодо зв'язків слів, які використовуються для їх представлення, і природу таких слів;

2) термінологія як практика: це колекція практик та методів, яка дає можливість зробити компіляцію, описування та презентацію термінів відповідно до інтернаціонально стандартизованих технологій;

3) термінологія як тезаурус: це структурована колекція всіх слів та виразів, які використовуються у специфічній галузі науки і техніки (Munos, 2009).

Розглянемо, які риси мають термінології різних сфер знань різних національних мов.

По-перше, термінологія національних мов є найбільш динамічною частиною словникового складу порівняно з іншими частинами. Термінологія стрімко змінюється, причому ці зміни пов'язані не з мовними правилами, а з наслідками науково-технічного прогресу. Розвиток науки і техніки невідворотно веде до виникнення нових понять, до зміни або відмирання наявних понять. Отже, виникає потреба у роботі фахівців, термінологів, термінографів над творенням нових термінів та впорядкуванням наявних.

По-друге, термінологія, зберігаючи свій мовний характер, виявляється також частиною кожної галузі науки і техніки. Спеціальна термінологія є допоміжною частиною, розвиток якої є необхідним для виконання основного завдання будь-якої галузі науки і техніки (Павлова, 2011, с. 62). Основне завдання всякої царини науки – це дослідження та розуміння законів природи

й суспільства з метою систематизації знань та використання їх на практиці. Техніка ж покликана застосовувати ці знання задля створення інструментів та технологій, що покращують життя людини, збільшують ефективність праці, та забезпечують безпеку.

По-третє, за етимологічним складом термінології різних мов включають як власні термінологічні одиниці, так і запозичені з інших мов. Л.О. Симоненко особливо підкреслює той факт, що «майже жодна природна мова при утворенні термінів не здатна обійтися власними ресурсами, тому кожна термінологія, з одного боку, є поєднанням національних та міжнародних складників, а з іншого – являє собою єдину термінологічну систему» (Симоненко, 1997, с. 14).

По-четверте, термінологія різних сфер науки і техніки містить, зазвичай, три головні групи термінів відповідно до ступеня спеціалізації значення: 1) загальнонаукові чи загально технічні, тобто терміни, які використовуються практично в усіх галузевих термінологіях; 2) міжгалузеві терміни, тобто терміни, що застосовуються в кількох споріднених або навіть віддалених галузях; 3) вузькогалузеві терміни, тобто терміни, що властиві лише для конкретної галузі (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 22).

По-п'яте, будь-яка термінологія здебільшого формується на власній мовній базі за загальномовними словотворчими зразками, переймаючи все те, що на час її створення виробила світова цивілізація (Симоненко, 1997, с. 10). По суті термінологія застосовує ті ж самі мовні ресурси, шляхи і способи словотворення, словотвірні моделі слів, синтаксичні зразки словосполучень, що властиві загальномовній мові.

В останні десятиріччя XX століття в термінознавстві з'явилося багато наукових робіт, в котрих будь-яка термінологія визнається системою і робляться спроби дослідження її системних ознак та характеристик.

Вчені визначають такі ознаки термінологічних систем: 1) наявність сукупності складників, котрі, у свою чергу, можуть бути представлені як системи нижчого порядку; 2) неоднорідність чи різнорідність елементів, тобто

відмінність їх один від одного або за формою, або за змістом, або за тим і іншим разом; 3) наявність лексико-семантичних, логіко-поняттєвих, термінотворчих, парадигматичних з'єднань між елементами; 4) виконання усіма складниками тих самих функцій: знакової, номінативної, комунікативної, прагматичної, евристичної, когнітивної та функції закріплення та передавання знань; 5) цілісність сукупності термінів, яка базується на цілісності сукупності понять; 6) ієрархічна структура системи термінів; 7) відкритість системи термінів, тобто її здатність доповнюватися новими елементами у зв'язку з розвитком науки та техніки; 8) наявність осередку, котрий включає в себе терміни, і периферії, що складається із номенклатури, професіоналізмів і жаргонізмів даної галузі знань.

На думку науковців, системність термінології зумовлена двома типами зв'язків, які надають множинам термінів системного характеру: 1) логічними зв'язками (якщо між поняттями певної науки існують системні логічні зв'язки – а вони є в кожній науці, – то терміни, які називають поняття, мають бути системно пов'язаними); 2) мовними зв'язками (хоча терміни позначають поняття, вони залишаються одиницями природної людської мови, а отже, їм властиві всі зв'язки, які характерні для загальноживаних слів – синонімічні, антонімічні, полісемічні, граматичні та ін.) (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 18).

Однак, у термінознавчій літературі можна зустріти й іншу точку зору, відповідно до якої та чи інша сукупність термінів, тобто термінологія, стає терміносистемою тільки тоді, коли вона підлягає свідомому упорядкуванню та корекції.

Найбільш вмотивований погляд на проблему визначення підходів та поглядів науковців до тлумачення понять термінології та терміносистеми, з'ясуванню критеріїв їх розмежування чи ототожнення, ми знаходимо у роботі Ю.В. Поповича і В.Д. Бялика. «Термінологія є сукупністю термінів, що використовується в тій чи іншій сфері наукового знання для позначення її фахових понять, а терміносистема являє собою системно організовану

сукупність подібних термінів. На тепер у термінознавстві є два ключові підходи до тлумачення цих понять та ознак їх відокремлення. Згідно з першим вони розмежовуються за критеріями свідомості – стихійності, впорядкованості – невпорядкованості, системності – асистемності. Ознака свідомості вказує на усвідомлене конструювання терміносистеми на основі тих одиниць, що віддзеркалюють впорядковану систему понять певної сфери знань чи професійної діяльності. Структура терміносистеми адекватно відображає структуру подібної сфери. Терміносистема як системне утворення формується на основі відповідної галузі знань чи діяльності, актуалізованої сукупністю її терміноодиниць, що підлягли впорядкуванню, унормуванню та лексикографічній обробці» (Попович, Бялик, 2020, с. 206).

«Відповідно до другого підходу, визначені поняття ототожнюються або розглядаються як синоніми. Такий підхід базується на тому що і терміносистему, і термінологію вважають системними структурами, тому що системною є галузь знань і фахова діяльності, поняття якої вони відображають. Не зважаючи на те, що системність вважається ознакою і терміносистеми, і термінології, властивість її вияву не є ідентичною. Так, у терміносистемі її вияв визнається експліцитним, тоді як у термінології – імпліцитним. В рамках когнітивного термінознавства поняття «терміносистема» по суті розглядається як свідомо сконструйована система одиниць, що віддзеркалює процеси концептуалізації та категоризації фрагментів наукового знання або професійної діяльності. Термінологія відображає виключно результати впорядкування термінів у межах номінативної діяльності людини у певній царині наукового знання або професійної діяльності» (Попович, Бялик, с. 209).

Отже, у нашій роботі ми розрізняємо поняття «термінологія» і «терміносистема» та не вживаємо їх як синоніми.

1.3. Термінознавство: предмет і завдання, структура і методи

У сучасному світі та інформаційному просторі неперервно збільшується вага термінознавства як науки і як навчальної дисципліни.

«Термінознавство – це наука, яка вивчає спеціальну, фахову лексику будь-якої національної мови з точки зору її типології, походження, форми, змісту та функціонування, а також використання і упорядкування» (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 15).

Зародження термінознавства пов'язане з іменами австрійського науковця О. Вюстера та російського вченого Д. Лотте, які видали свої перші термінологічні праці у 30-х роках ХХ століття. Усвідомлення термінознавства як окремої науки є надбанням сучасності, проте тривалий час воно було іншим. Спочатку термінологія будь-якої мови вивчалась в межах лексикології. І тільки в 60-70-х роках ХХ століття термінознавство стало самостійною наукою зі своїм власним предметом, завданнями та методами дослідження.

Предметом термінознавства як комплексної науково-прикладної дисципліни, на думку багатьох вчених-термінознавців та практиків-термінологів, є терміни та їхні множини (термінології та терміносистеми), а також закономірності утворення, конструювання, функціонування та застосування цих множин (Павлова, 2011, с. 10).

Завданнями термінознавства є: 1) аналіз ролі термінології в комунікативних процесах; 2) дослідження семантичної унікальності термінів порівняно зі словами та вільними і сталими словосполученнями загальноживаної мови; 3) аналіз граматичної структури простих та складених термінів (слів та словосполучень); 4) вдосконалення методик аналізу та зображення термінологій; 5) розроблення принципів та правил перекладу чужоземних термінів рідною мовою; 6) удосконалення принципів добору та опису термінів під час розв'язання термінографічних завдань; 7) вивчення функцій термінів у текстах різних функціональних стилів; 8) дослідження етимологічних властивостей термінів і т. ін.

Термінознавство, як відомо, має тісний зв'язок з лінгвістичними науками, такими як лексикологія, граматики, історія мови, соціолінгвістика. Окрім цього, воно взаємодіє з нелінгвістичними дисциплінами, включаючи психологію, соціологію, філософію, наукознавство, інформатику й логіку.

На теперішньому етапі свого розвитку в складі термінознавства можна виділити такі окремі розділи: теоретичне термінознавство, практичне термінознавство, діахронічне термінознавство, загальне термінознавство, галузеве термінознавство, зіставне термінознавство, функціональне термінознавство, навчання термінознавства, термінознавча теорія тексту, історія термінознавства й когнітивне термінознавство.

Теоретичне термінознавство, як відомо, вивчає змістовну, формальну та функційну будову окремих термінів та їх сукупностей.

Практичне термінознавство досліджує питання здобуття й застосування результатів термінологічної діяльності, тобто словників, стандартів та термінологічних банків даних.

Діахронічне, чи історичне, термінознавство досліджує питання становлення і розвитку сукупностей термінів залежно від формування і розвитку спеціальних галузей науки, техніки або людської діяльності, від розвитку та зміни теорій, що їх описують.

Загальне термінознавство вивчає властивості, проблеми та процеси, що пов'язані зі спеціальною лексиною в цілому, а галузеве термінознавство досліджує фахову лексику окремих галузей науки і техніки та певних мов (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 15).

Зіставне термінознавство займається порівнянням окремих термінів та їх сукупностей однієї чи близьких сфер знань або діяльності при відмінностях природних мов, на базі яких ці терміни та їх сукупності існують, або ж при розбіжностях теорій, що лежать в їх основі (Павлова, 2011, с. 11).

Функціональне термінознавство пов'язане з вивченням актуальних функцій термінів у різних текстах, обставинах фахового спілкування та навчання фахівців, а також дослідженням особливостей застосування термінів у мовленні та комп'ютерних системах (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 16).

Навчання термінознавства – сфера педагогічної діяльності, яка розробляє і застосовує низку методів та форм навчання різних категорій

фахівців, котрі вивчають теорію та практику термінознавства (Павлова, 2011, с. 11).

Термінознавча теорія тексту – це концепція, що перебуває на перетині термінознавства й теорії тексту та досліджує проблеми типології текстів, які містять терміни, а також різноманітні аспекти функціонування термінів у текстах (Павлова, 2011, с. 11).

Історія термінознавства досліджує історію виникнення та вдосконалення предмета, методів і структури термінознавства, його місця в системі наук, формування його теорії та засад, а також окремих термінологічних шкіл (Павлова, 2011, с. 11).

Когнітивне термінознавство досліджує роль термінологічних одиниць у науковому пізнанні та мисленні, проблему взаємодії мови науки та наукового пізнання, феномени наукового знання, його типології та форми репрезентації в ментальному просторі фахівця (Іващенко, 2011, с. 53).

Термінознавство для дослідження термінів та їх множин використовує методи таких наук: філософії, логіки, семіотики, теорії пізнання, математичної статистики, теорії класифікації, інформатики, теорії стандартизації й лексикології. Термінознавство формує і власні теоретичні методи: 1) метод переходу від мовного субстрату до термінологічного шару в аналізі термінів та їх сукупностей; 2) вивчення концептуальної структури термінів та їх множин; 3) метод виокремлення терміноелементів; 4) метод аналізу терміна в тексті. До практичних методів вивчення термінів належать метод морфемного аналізу термінів-слів, метод синтаксичного аналізу термінів-словосполучень, метод етимологічного аналізу запозичених термінів і т. ін.

В Україні активно розвивається та вдосконалюється як теоретичний, так і прикладний напрям термінознавства. Справами термінології нині займається практично вся Україна, в країні функціонує 122 технічні комітети, серед них Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ), Комітет наукової термінології НАН України, ряд компетентних комісій:

Українська комісія з питань правничої термінології, Національна комісія України з хімічної термінології та номенклатури (Симоненко, 1997, с. 11).

Комітет наукової термінології НАН України за період з 1995 до 2025 рр. організував та здійснив 15 Міжнародних наукових конференцій «Українська термінологія та сучасність» у Києві з виданням їхніх матеріалів у однойменному збірнику наукових праць.

Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології за час з 1992 до 2025 рр. організував та здійснив 18 міжнародних наукових конференцій «Проблеми української термінології СловоСвіт» у Львові. Цей комітет регулярно видає «Бюлетень ТК СНТТ», фаховий журнал «Вісник НУ "Львівська політехніка"» (серія «Проблеми української термінології») і «Збірник наукових праць учасників міжнародних конференцій "Проблеми української термінології СловоСвіт"».

Українські фахівці з термінології та термінологи беруть активну участь у діяльності міжнародних термінологічних організацій. Україна зараз представлена в 9 Міжнародних, європейських і регіональних організаціях зі стандартизації, метрології та сертифікації: Міжнародній організації зі стандартизації (ISO), Міжнародній електротехнічній комісії (IEC), Європейському комітеті зі стандартизації (CEN), Європейському комітеті зі стандартизації в електротехніці (CENELEC), Міжнародній організації законодавчої метрології (OIML), Генеральній конференції мір і ваги (CGPM), Організації Євразійського співробітництва державних метрологічних установ (COOMET) та ін. (Кочан, 2017, с. 95).

1.4. Термінологічна номінація: її об'єкти, суб'єкти, засоби і способи

Загальновідомо, що мовна номінація – «1) творення і надавання назв (та інших мовних позначень) пізнаним і вичленованим фрагментам дійсності, тобто встановлення відношень позначувального і позначуваного між певною мовною одиницею і відповідним предметом (явищем, процесом, ознакою і т. ін); 2) результат цього процесу, тобто сама назва; 3) називання як

використання вже готових найменувань у процесі мовленнєвих актів» (Бабій, Голянич, Стефурак, 2024, с. 140-141).

Мовна номінація – це не лише процес позначення, але водночас й процес пізнання і процес комунікації. Мовна номінація залежить від когнітивної здатності людей і зумовлена мовним вираженням наслідків людського пізнання, оскільки її матеріальною основою є конкретна мова зі своїми законами та властивостями (Павлова, 1985, с. 15).

Сутність мовної номінації полягає в тому, що носії мови, в свідомості котрих відображається їх практичний і суспільний досвід, перетворюють факти позамовної реальності у мовні значення. Засвоюючи закріплені в мові результати пізнання, які отримані практикою, людство досягає нових обріїв в опануванні і перетворюванні дійсності. Накопичений досвід за допомогою мови передається новим поколінням, що сприяє дальшому розвитку та поглибленню знань (Павлова, 1985, с. 15).

Номінація являє собою процес і результат найменування, при якому мовні елементи співвідносяться з об'єктами, що позначаються. При номінації суб'єкт вибирає в об'єкті одну або кілька ознак, котрі й кладуть в основу найменування. Вибір провідної ознаки, що визначає мотивацію нового слова, часто буває пов'язаний з історією формування поняття, яке виражене цим словом.

«Термінологічна номінація, під якою розуміємо процес найменування спеціальних понять науки і техніки, безпосередньо пов'язана з мовною номінацією. Для створення нового терміна можуть бути використані різні мовні засоби, а вибір оптимального способу номінації – складний процес, який визначається об'єктивними і суб'єктивними моментами, зовнішніми та внутрішніми факторами» (Панько, Кочан, Мацюк, 1994, с. 160).

«У своїй основі термінологічна номінація являє собою лише різновид загальномовної номінації, що реалізується відповідно до тих самих основних принципів. Водночас, у зв'язку з специфікою науково-технічного спілкування

в термінологічній номінації визначаються певні особливості» (Павлова, Панащенко, 2025, с. 98).

По-перше, відмінною рисою термінологічної номінації є набагато важливіша роль суб'єкта найменування у втіленні самого процесу надання назви і виборі для цього відповідного мовного знака (Павлова, 2024, с. 35). Вибір необхідної й достатньої ознаки, що відображає сутність термінованого поняття, залежить від індивідуальної волі особи, яка іменує те чи інше наукове поняття. Якщо новий термін відповідає реальним потребам цього колективу носіїв мови, він набуває великого поширення і закріплюється в практиці спілкування. У спеціальній сфері назви нерідко дає одна людина, дослідник, винахідник або невелика група близьких йому людей. Варто зазначити, що низка термінів у окремих мовах зобов'язана своїм існуванням перекладачам, викладачам іноземної мови для спеціальних цілей, а також особам, які передають інформацію і безпосередньо в утворенні термінів не беруть участі (Павлова, Панащенко, 2025, с. 98).

По-друге, «важливою відмінною рисою термінологічної номінації є те, що вона становить собою цілеспрямований, творчий процес, викликаний взаємодією зовнішніх та внутрішніх чинників» (Панько, Кочан, Мацюк, 1994, с.161). Будучи мовним вираженням спеціальних понять терміни створюються згідно зі словотвірними законами відповідної мови. Цілеспрямований характер термінологічної номінації, конкретне термінологічне завдання диктує вибір певних, найліпших мовних засобів для висловлювання кожного спеціального поняття. Утворення термінів зумовлене специфічними потребами і засобами вираження, що приводить зрештою до формування власне термінологічного словотвірного фонду. Найхарактернішим принципом термінологічного найменування постає регулярність словотворчих моделей певної термінології, тобто повторюваність засобів вираження для оформлення близьких понять певної науково-технічної сфери.

Застосування спеціалізованих термінотворчих морфем і моделей під час термінологічної номінації зумовлено потребою конструювати мотивовані

терміни з передбаченою семантикою. До того ж, системність самих понять тієї чи іншої науково-технічної галузі, їх класифікаційний характер, мусить впливати на відповідну термінологію, викликаючи певною мірою її системність та одноманітність. Логічна взаємопов'язаність наукових понять невідворотно спричиняє взаємозумовленість їх мовного вираження, закономірну повторюваність та виразно окреслену спеціалізацію мовних засобів у процесі термінологічного найменування (Павлова, 1985, с. 18).

Маючи всі ті способи номінації, які властиві певній мові, термінологічна номінація, вносить у кожний з цих способів певну спеціалізацію. Це проявляється, приміром, у тому, що за кожною конкретною терміносистемою, поряд з загальними, закріплюються й специфічні засоби та способи найменування понять, котрі часто набувають міжнародного характеру (Павлова, 1985, с. 18-19).

По-третє, ще однією виразною відмінністю термінологічної номінації в галузях науки, техніки й людської діяльності є її інтернаціональний характер, зумовлений міжнародними взаємозв'язками в їхньому розвитку, які особливо помітно виявляються в нинішню епоху науково-технічного прогресу (Павлова, 2024, с. 35).

Вивчаючи термінологічну номінацію, варто зокрема виділити та визначити її об'єкти, засоби і способи.

Під об'єктом термінологічної номінації мають на увазі те, що ми іменуємо за допомогою слів і стійких словосполучень. У найбільш загальній формі можливо зазначити, що це речі (зокрема предмети і класи предметів, конкретні й абстрактні предмети), якості й зв'язки (зокрема дії та взаємодії).

Засоби термінологічної номінації, що самобутньо складаються у кожній у мовній системі, різноманітні і неоднорідні. Зазвичай до засобів термінологічної номінації у різних національних мовах належать лексичні одиниці, тобто слова та стійкі словосполучення, причому переважно субстантивного характеру. За допомогою цих засобів зазвичай називають предмети, якості й зв'язки у певній галузі науки, техніки або фахової

діяльності. Отже, термінологічна номінація – це складний процес, який передбачає використання різних мовних засобів для створення чітких і однозначних термінів.

Способи термінологічної номінації – це шляхи, якими утворюються терміни, тобто спеціальні слова або словосполучення, що позначають поняття в певній галузі знань. Ці способи охоплюють як використання наявних мовних одиниць, так і створення нових.

Основні способи термінологічної номінації, на думку мовознавців, включають: 1) семантичний спосіб, який містить термінологізацію (зміну значення слова загальноживаної мови) і транстермінологізацію (зміну значення терміна іншої галузі знань); 2) творення неологізмів, тобто створення нових термінів з коренів та інших морфологічних складників мови, причому це може бути як самостійне словотворення, так і калькування з інших мов; 3) запозичення термінів з інших мов, часто з мов, що мають вплив у певній галузі науки і техніки; 4) синтаксичний спосіб, тобто укладання термінологічних словосполучень; 5) використання аббревіатур, тобто скорочених слів або словосполучень.

Отже, ми висвітлили лише загальне уявлення про термінологічне називання, його ключові відмінності від номінації загальномовної, а також про його суб'єкти, об'єкти, засоби і способи. Детальніше термінологічне найменування на матеріалі терміносистеми атомної енергетики англійської та української мов буде вивчено у наступних двох розділах.

ВИСНОВКИ ДО I РОЗДІЛУ

Предметом вивчення I розділу нашого дослідження є основні поняття термінознавчої науки, а саме: термін, термінологія, терміносистема і термінознавство.

Під терміном ми розуміємо слово або стійке словосполучення, яке позначає поняття науки, техніки або іншої сфери діяльності людини. Основними ознаками терміна визнаємо точність, тенденцію до однозначності, зв'язок з науковим поняттям, наявність дефініції, системність, відсутність експресивного забарвлення, прагнення до позбавлення синонімії.

У роботі ми чітко розрізняємо поняття: термінологія та терміносистема. Під термінологією розуміємо сукупність термінів, яка склалась стихійно й ще не впорядкована, а під терміносистемою – свідомо сконструйовану, упорядковану і кодифіковану систему термінів певної галузі науки чи техніки.

Термінознавство, у свою чергу, вивчає терміни та їх множини (термінології та терміносистеми), а також їх граматичну структуру, семантичні характеристики, етимологію, способи утворення, сфери функціонування і фіксації, переклад тощо.

Поняття термінологічної номінації, яке є головним для нашого дослідження, також розглянуто в I розділі. Під термінологічною номінацією ми розуміємо процес створення назви для спеціального поняття, а також процес його закріплення та використання в певній галузі знання.

Основними поняттями, які стосуються термінологічної номінації, виступають її суб'єкти, об'єкти, засоби та способи. Суб'єкти номінації – це спеціалісти, вчені, філологи, перекладачі та інші носії мови, як беруть участь у процесі називання спеціальних понять. Об'єкти номінації – це явища, процеси, предмети, властивості, абстрактні ідеї, які іменуються. Засоби номінації – це лексичні одиниці, які називають спеціальні поняття, а способи – це шляхи, якими утворюються терміни.

РОЗДІЛ 2. ТЕРМІНОЛОГІЧНА НОМІНАЦІЯ: ОБ'ЄКТИ І ЗАСОБИ

2.1. Загальне уявлення про терміносистему атомної енергетики

Терміносистема атомної енергетики – це упорядкована, кодифікована і систематизована сукупність термінів, які використовуються для опису та пояснення явищ, процесів, устаткування та концепцій, пов'язаних з

використанням ядерної енергії для отримання електричної та теплової енергії. Іншими словами, це спеціальна наукова мова атомної енергетики, яка дає змогу фахівцям цієї галузі спілкуватися та обмінюватися знаннями.

Більш детально, терміносистема ядерної енергетики включає в себе:

1) терміни, що описують фізичні процеси: *nuclear fission* – ядерний поділ, *chain reaction* – ланцюгова реакція, *neutron* – нейтрон, *proton* – протон, *nucleus* – атомне ядро тощо;

2) терміни, що називають компоненти атомних електростанцій: *reactor* – реактор, *steam generator* – парогенератор, *turbine* – турбіна, *condenser* – конденсатор, *nuclear fuel* – ядерне паливо тощо;

3) терміни, що описують технологічні процеси на АЕС: *reactor cooling* – охолодження реактора, *reaction management* – управління реакцією, *spent fuel management* – поводження з відпрацьованим паливом тощо;

4) терміни, що описують безпеку атомної енергетики: *radiation protection* – радіаційний захист, *emergency shutdown* – аварійне відключення, *radiation limits* – ліміти опромінення тощо.

Терміносистема атомної енергетики розвивається разом з розвитком самої галузі, з появою нових технологій та розумінням нових явищ. Так, з розвитком четвертого покоління атомних електростанцій з'явилися нові терміни, що описують їх особливості.

Отже, терміносистема атомної енергетики є важливою складовою цієї галузі, що забезпечує точність та ефективність комунікації між фахівцями та сприяє подальшому розвитку науки і техніки в цій сфері.

Терміносистема ядерної енергетики є великою за обсягом, важливою в комунікативному плані, різноманітною за складом, динамічною у своєму розвитку.

Варто підкреслити, що терміни, які позначають поняття галузі ядерної енергетики, існують у двох сферах: сфері функціонування та сфері фіксації.

До сфери функціонування належать науково-технічні тексти. Тексти наукового стилю зазвичай поділяються на власне наукові, науково-навчальні

й науково-популярні. Для наукових текстів характерні такі мовні ознаки: загальнонаукова термінологія; велика кількість іншомовних запозичень; синонімічні дублети; висока частотність вживання обмеженої кількості видо-часових форм дієслівної лексики (Кочан, 2008, с. 319). Спільна риса, яка єднає всі різновиди наукових текстів, – широке використання термінів, перевага іменників над дієсловами (ці іменники називають поняття абстраговані, узагальнені, далекі від конкретних побутових предметів та явищ); прикметники як означення теж типізують і узагальнюють; дієслова вказують на чинність понять, а не на конкретні дії та ін. (Кочан, 2008, с.324). До відомих англомовних фахових журналів ядерної енергетики належать: 1) *Nuclear Engineering and Design*; 2) *Progress in Nuclear Energy*; 3) *Nuclear Science and Engineering*; 4) *Journal of Nuclear Materials*; 5) *Nuclear Engineering and Technology*; 6) *Journal of Nuclear Science and Technology*; 7) *Atomic Energy*; 8) *Nuclear Physics and Atomic Energy*; 9) *Journal of Nuclear Science and Power Generation Technology*. З фахових українськомовних журналів з атомної енергетики можна виділити: 1) *Ядерна Енергетика та довкілля*; 2) *Атомна енергетика в Україні і Світі*; 3) *Ядерна фізика та енергетика*; 4) *Ядерна та радіаційна безпека* та інші. Ці журнали грають ключову роль у поширенні знань та результатів досліджень у галузі атомної енергетики, сприяючи постійному розвитку та безпечній експлуатації АЕС та пов'язаних з ними технологій.

До сфери фіксації англійських та українських термінів атомної енергетики належать: термінологічні словники, глосарії, зошити перекладачів, термінологічні бази та банки даних. Ми, приміром, можемо знайти на сайті: <http://www.uatom.org> цілу низку словників з ядерної енергетики: 1) *Англо-український глосарій термінології у сфері використання ядерної енергетики*; 2) *Тлумачний словник термінів ядерної безпеки, радіаційного захисту та нерозповсюдження ядерної зброї*; 3) *Глосарій МАГАТЕ з питань безпеки* та інші. Крім того, на просторах інтернету найбільшими англомовними

госаріями в галузі атомної енергетики є такі: 1) *World Nuclear Association Glossary*; 2) *IAEA Nuclear Safety and Security Glossary*.

Спостереження за мовним матеріалом показують, що терміносистема атомної енергетики англійської та української мов, як будь-яка інша терміносистема науки і техніки, містить три головні групи термінів відповідно до ступеня спеціалізації значення:

1) загальнонаукові та загальнотехнічні терміни, що використовуються практично в усіх галузевих термінологіях, наприклад: *system* – система, *element* – елемент, *function* – функція, *principle* – принцип, *parameter* – параметр, *machine* – машина, *reliability* – надійність, *method* – метод, *process* – процес, *scheme* – схема, *efficiency* – ефективність, *capacity* – потужність, *energy* – енергія, *incident* – аварія, *operating hours* – години експлуатації, *period* – строк, *safeguard* – захист, *safety* – безпека;

2) міжгалузеві терміни, що застосовуються в кількох споріднених або навіть віддалених галузях, наприклад,

а) терміни фізики та атомної енергетики: *nuclear reactor* – ядерний реактор, *radioactivity* – радіоактивність, *nuclear division* – поділ ядра, *neutron* – нейтрон, *nucleus's binding energy* – енергія зв'язку ядра;

б) терміни хімії та атомної енергетики: *uranium concentrate* – урановий концентрат, *radioisotopes* – радіоізотопи, *radiation pollution* – радіаційне забруднення, *nuclear fuel* – ядерне паливо, *oxide* – оксид, *carbide* – карбід, *nitride* – нітрид, *metal alloys* – металеві сплави, *uranium* – уран, *plutonium* – плутоній, *chain splitting reaction* – ланцюгова реакція розщеплення;

в) терміни інженерії та атомної енергетики: *turbine* – турбіна, *generator* – генератор, *stator* – статор, *rotor* – ротор, *heat exchanger* – теплообмінник, *ventilator* – вентилятор, *transformer* – трансформатор, *compressor* – компресор, *security system* – система безпеки, *management system* – система управління, *accident prevention* – запобігання аваріям, *reactor power* – потужність реактора, *radioactive waste* – радіоактивні відходи, *neutron flux* –

ядерний нейтронний потік, *radiant energy* – променева енергія, *modeling* – моделювання;

г) терміни енергетики та атомної енергетики: *power station* – електростанція, *capacity* – потужність, *electric energy* – електрична енергія, *thermal energy* – теплова енергія, *nuclear energy* – атомна енергія;

д) терміни матеріалознавства та атомної енергетики: *corrosion resistance* – корозійна стійкість, *radiation resistance* – радіаційна стійкість, *diffusion permeability* – дифузійна проникність, *mechanical strength* – механічна міцність, *thermal conductivity* – теплопровідність, *material structure* – структура матеріалу, *granular structure of material* – зерниста структура матеріалу, *critical temperature* – критична температура, *construction materials* – будівельні матеріали, *radiation-resistant material* – радіаційно-стійкий матеріал, *corrosion-resistant material* – корозійно-стійкий матеріал, *contracted area* – ущільнена зона;

е) загальні поняття, що стосуються енергії та безпеки: *energy balance* – енергетичний баланс, *radiation protection* – радіаційний захист, *quality control* – контроль якості, *inspection* – інспектування;

3) вузькогалузеві терміни, що властиві лише галузі атомної енергетики, наприклад: *moderator* – сповільнювач, *control rods* – регулювальні стрижень, *containment* – термооболонка, *radioactive decay* – радіаційний розпад, *fuel rod* – тепловидільний стрижень, *reactor facility* – реакторна установка, *spent nuclear fuel* – відпрацьоване ядерне паливо, *heavy water reactor* – реактор на важкій воді, *shielded cask* – захисний контейнер, *sealed source* – закрите джерело випромінювання та інші.

Терміносистема атомної енергетики англійської та української мов визначається особливим семіотичним складом. Так, у цій термінології, крім загальнономовних словесних знаків широко використовуються умовні знаки, символи і цифри, які виходять за межі вербальних засобів вираження. Найсуттєвішою особливістю немовних засобів вираження науково-технічних

понять є їхня абсолютна умовність, штучна прийнятність і свідома закріпленість.

По-перше, у досліджуваній англомовній та українськомовній термінології в галузі атомної енергетики вживаються різноманітні символи, серед яких можна виокремити, принаймні, 3 тематичні групи:

1) символи для позначення фізичних величин, частинок, процесів, пов'язаних з атомним ядром та енергією, наприклад: E (*energy, енергія*), N (*principal quantum number, кількість частинок*), A (*mass number of an atom, масове число*), Z (*atomic number, атомний номер*), n (*neutron, нейтрон*), p (*proton, протон*), e (*electron, електрон*) і т. ін.

2) символи одиниць вимірювання фізичних величин, наприклад: англ. Bq (*becquerel*) = укр. $Bк$ (*беккерель*); англ. eV (*electron volt*) = укр. $eВ$ (*електрон-вольт*); англ. keV (*kiloelectron volt*) = укр. $кeВ$ (*кілоелектрон-вольт*); англ. GeV (*gigaelectron volt*) = укр. $ГеВ$ (*гігаелектронвольт*); англ. MeV (*megaelectron volt*) = укр. $МеВ$ (*мегаелектронвольт*); англ. Ci (*Curie*) = укр. Ki (*кюрі*); англ. Nci (*Nanocurie*) = укр. nKI (*нанокюрі*); англ. R (*roentgen*) = укр. P (*рентген*); англ. V (*volt*) = укр. B (*вольт*); англ. kV (*kilovolt*) = укр. $кВ$ (*кіловольт*); англ. MV (*megavolt*) = укр. $Мв$ (*мегавольт*) та ін.

3) символи – назви хімічних елементів, наприклад: U (*uranium, уран*), Pu (*plutonium, плутоній*), Th (*thorium, торій*), H (*hydrogen, водень*), O (*oxygen, кисень*), C (*carbon, вуглець*), $C-14$ (*carbon – 14, вуглець – 14*) і т. ін.

По-друге, у термінології в царині атомної енергетики вживаються чисельні номенклатурні знаки, в основному змішаного типу, що поєднують в собі словесну назву й різні знаки, символи і цифри. Серед номенклатурних назв можна виділити принаймні, дві тематичні групи:

1) номени, що позначають типи ядерних реакторів атомних електростанцій (АЕС), наприклад: англ. $SMR-160$ (*small modular reactor – 160*), $SMR-300$, $BWR-69$ (*boiling water reactor – 69*), $WR-1$ (*Whiteshell reactor No.1*), $ACR-1000$ (*advanced CANDU reactor – 1000*); укр. $ВВЕР-440$ (*водо-водяний енергетичний реактор – 440*), $ВВЕР-1000$, $РВПК-1000$ (*реактор*

великої потужності каналний – 1000), ВВР-М2 (водо-водяний реактор модернізований басейного типу), БН – 600 (реактор на швидких нейтронах – 600), БН – 800 та ін.;

2) номени, що позначають моделі транспортних контейнерів, призначених для захисту багатоцільових контейнерів з відпрацьованим ядерним паливом (ВЯП), наприклад: англ. *container HI – STORM, container HI – TRAC 190, container HI – STAR* (HI – company *Holtec International (USA)*);

3) номени, що позначають шифри систем захисного відключення для АЕС, наприклад: англ. *SDS 1 (safety shutdown system 1), SDS 2* та ін.;

4) номени, що позначають серійні марки турбін для атомних електростанцій, наприклад: укр. *турбіна К-210-130, турбіна К-320-130, турбіна К-1000-60 / 300* і т. ін.

По-третє, в усному неофіційному мовленні українських фахівців, які працюють у галузі атомної енергетики, широко застосовуються професійні слова і вирази. Так, у досліджуваній українськомовній терміносистемі наявні такі професіоналізми: "компресорна" називає приміщення, де розташовано компресори; "головний щит" називає відділ, де знаходиться щит керування; "виконати поточку / капіталку" означає здійснення певного виду ремонтних робіт; "опорніки" – це опорні ізолятори, "оливник" – це оливний ізолятор; "йти на перемикання / огляд" – це реалізувати певний комплекс робіт; "виконати наладку" – це виконання комплексу налагоджувальних робіт та ін. (Харчук, 2014, с. 146-147). Професіоналізми належать до ненормативної спеціальної лексики, їх майже не подають у термінологічних словниках, оскільки функціонують вони переважно в усному та розмовному мовленні фахівців певної галузі.

2.2. Суб'єкти та об'єкти термінологічної номінації в ядерній галузі

Термінологію атомної енергетики, як і будь-якої іншої галузі науки та техніки, формували та продовжують формувати вчені, інженери, перекладачі та фахівці різних галузей, які працюють з цією тематикою. Створення

термінології атомної галузі – це складний, поступовий і колективний процес, що відбувався у рамках наукових та інженерних колективів і тривав протягом усього розвитку атомної енергетики.

Слід особливо підкреслити, що термінотворення і термінологічна номінація – це два взаємопов’язані, але не тотожні процеси. Термінотворення – це ширше поняття, що позначає загальний процес створення термінів, який включає визначення наукового поняття, вибір терміна, термінологізацію. Термінологічна номінація – це вужче поняття, що називає конкретний акт, коли слово або словосполучення вперше стає терміном, чи, іншими словами, коли певне поняття отримує свою термінологічну назву. Це може відбуватися через зміну значення загальноживаного слова, шляхом словотворення і шляхом запозичення з інших мов. Отже, термінологічна номінація є одним з етапів термінотворення.

Розглянемо декілька суб’єктів термінотворення і термінологічної номінації в ядерній галузі. На наш погляд, до них варто віднести науковців, інженерів, перекладачів та лінгвістів, державні органи та організації.

Науковці: фізики, хіміки, інженери-ядерники та інші вчені, які займаються дослідженнями в галузі ядерної фізики та атомної енергетики, розробляють нові терміни, щоб описати відкриті явища, процеси та технології. Інженери: спеціалісти, що проектують та будують атомні електростанції та інші об’єкти атомної енергетики, використовують та адаптують наявну термінологію, а також створюють нову для конкретних інженерних рішень.

Перекладачі та лінгвісти: фахівці з мови відіграють важливу роль у термінотворенні, адаптуючи терміни з інших мов та створюючи відповідники в українській мові.

Державні органи та організації: органи влади, такі як Міністерство енергетики та інші, можуть брати участь у стандартизації термінології атомної енергетики для забезпечення єдності термінологічного апарату.

Загалом термінологія атомної енергетики є результатом спільної роботи багатьох фахівців, які сприяють розвитку цієї галузі. Наприклад, Ігор

Курчатов був однією з ключових фігур у радянській атомній програмі та очолював роботу з будівництва першої атомної електростанції в СРСР. Його робота та внесок у розвиток атомної енергетики, безперечно, вплинули на формування термінології в цій галузі, що й зазначає Енциклопедія Сучасної України. Інший приклад: Роберт Опенгеймер, як відомо, очолював наукову частину проекту з розроблення атомної бомби в США. Окрім роботи над атомною бомбою, він зробив ряд відкриттів у теоретичній фізиці, особливо у квантовій механіці та ядерній фізиці. Його робота також вплинула на формування термінології в галузі ядерної фізики. Фундаментальні відкриття у галузі фізики атомного ядра, такі як відкриття нейтрона (Джеймс Чедвік), штучної радіоактивності (Марія Склодовська-Кюрі та П'єр Кюрі), поділу урану (Отто Ган, Фриц Штрассман) та інші, стали основою для появи відповідних термінів в галузі атомної енергетики.

Отже, термінологія атомної енергетики – це результат спільної роботи багатьох вчених, інженерів, перекладачів і термінологів, що працюють у різних країнах та різних галузях. З розвитком атомної енергетики у різних країнах, формувались національні термінології, часто адаптовані з міжнародних термінів та термінів, що вже існували у відповідних галузях науки та техніки. Важливо зазначити, що термінологія атомної енергетики постійно розвивається, тому що наука та техніка не стоять на місці. Існують певні терміни, які мають міжнародне визначення, але є й такі, які можуть відрізнятися в різних країнах або організаціях.

Об'єктами термінологічної номінації можна визнати елементи дійсності: предмети, якості, процеси, відношення (Азарова, Лепко, 2011, с. 88). Так, у досліджуваній нами терміносистемі атомної енергетики англійської та української мов об'єктами термінологічної номінації, на наш погляд, можуть бути:

а) обладнання АЕС, тобто сукупність машин, пристроїв та систем, які забезпечують виробництво електричної енергії за допомогою ядерної реакції;

причому основними складовими обладнання АЕС є ядерний реактор, парогенератор, турбогенератор, система охолодження, система безпеки та ін.;

б) експлуатація АЕС, тобто процес, який включає в себе комплекс дій з використання, технічного обслуговування, ремонту та виведення з експлуатації обладнання для забезпечення його безпечної та надійної роботи;

в) старіння обладнання АЕС, тобто процес поступової деградації та погіршення характеристик обладнання з часом, внаслідок експлуатації та впливу зовнішніх факторів; управління старінням обладнання АЕС, що включає в себе: регулярний моніторинг та оцінку технічного стану, проведення технічного обслуговування та ремонту, зміну обладнання і впровадження нових технологій та методів;

г) аварії та види аварій на обладнанні АЕС, тобто події, що призводять до значних пошкоджень або виходу з ладу обладнання, порушення нормального функціонування станції, і, як наслідок, можуть спричинити радіаційне забруднення навколишнього середовища та шкоду для здоров'я людей;

д) безпека атомної електростанції, тобто комплекс заходів та систем, спрямованих на запобігання аваріям, захист персоналу, населення та навколишнього середовища від радіаційного впливу.

Визначення і вивчення об'єктів термінологічної номінації, на нашу думку, є дуже важливим для можливості розроблення класифікації термінів за об'єктами номінації. Така класифікація зазвичай розглядає, як різні терміни (слова чи словосполучення) відносяться до різних об'єктів, які вони позначають. Основні види класифікації термінів за об'єктами номінації включають терміни, що позначають: матеріальні об'єкти, процеси, явища, властивості, відношення, а також діяльність. Дуже дрібна класифікація термінів певної галузі знань за об'єктом номінації є надзвичайно важливою, тому що вона відображає рівень розвитку науки і розвитку суспільної структури на певному етапі. Важливо також зазначити, що така класифікація є історично мінливою.

З класифікацією об'єктів термінологічної номінації, на наш погляд, логічно пов'язана й тематична класифікація досліджуваних термінів атомної енергетики, яка є дуже важливою для забезпечення чіткого, однозначного та ефективного спілкування у цій галузі. Тематична класифікація допомагає уникнути двозначності, систематизувати знання та сприяє розвитку самої галузі. Вона є основою для створення спеціалізованих словників, баз знань, термінологічних стандартів, які є важливими інструментами для будь-якої галузі.

Тематичні класифікації термінів розробляють, враховуючи декілька ключових ознак термінів: системність, точність, однозначність та наявність дефініції. Крім того, розроблення тематичних класифікацій має враховувати: зміст понять, рівень узагальнення понять, зв'язки між поняттями та специфіку галузі. В результаті, тематичні класифікації термінів допомагають впорядковувати знання, полегшити пошук та використання термінів, а також сприяють кращому розумінню та обміну інформацією в певній галузі.

У процесі проведення дослідження нами виокремлено 3 основні тематичні групи англомовних та українськомовних термінів галузі атомної енергетики, які об'єднано спільними значеннєвими ознаками:

I. Обладнання атомних електростанцій, його експлуатація й аварії, пов'язані з обладнанням, а саме:

а) обладнання атомних електростанцій, наприклад: *chemical and control volume system* – система контролю водно-хімічного режиму першого контуру, *high pressure safety injection system* – система аварійного вприскування високого тиску, *in-core monitoring system* – система внутрішнього реакторного контролю, *residual heat removal system* – система відведення залишкового тепловиділення, *turbine turning gear system* – система валоповороту турбіни, *condensate storage tank* – бак запасу конденсату, *hot header* – гарячий колектор;

б) експлуатація атомних електростанцій, наприклад: *operation* – експлуатація, *routine check* – планова перевірка, *routine inspection* – плановий

нагляд, *equipment repairs* – ремонт обладнання, *equipment monitoring* – моніторинг обладнання, *operating data recording* – запис робочих даних, *nuclear power plant operation* – експлуатація атомної електростанції, *nuclear power plant maintenance* – технічне обслуговування атомної електростанції, *surveillance* – експлуатаційний нагляд, *regulation and oversight of nuclear installations* – регулювання та нагляд за ядерними установками, *commissioning* – введення в промислову експлуатацію;

в) аварії та види аварій на обладнанні АЕС, наприклад: *emergency* – аварійна ситуація, *accident* – аварія, *design basis accident* – проектна аварія, *beyond design-basis accident* – запроектна аварія, *loss of coolant accident (=LOCA)* – аварія з втратою теплоносія, *intersystem loss-of-coolant accident (=IS LOCA)* – аварія з втратою теплоносія в суміжних системах, *intermediate break loss-of-coolant accident (=IB LOCA)* – аварія з втратою теплоносія через розрив трубопроводу середнього діаметру, *loss of reactivity control* – втрата контролю реактивністю, *loss of off-site power* – втрата зовнішнього електропостачання;

II. Управління старінням обладнання АЕС, а саме:

а) причини старіння обладнання АЕС: *physical depreciation of equipment* – фізичний знос обладнання, *equipment obsolescence* – моральний знос обладнання, *radiation exposure* – радіаційне опромінення, *multiply temperature changes* – багаторазові температурні зміни, *unstable mode of operation* – нестабільний режим роботи, *improper operation* – неправильна експлуатація, *corrosion of metals* – корозія металів, *corrosion fatigue* – корозійна втома, *material fatigue* – втома матеріалів;

б) старіння обладнання АЕС та його види, наприклад: *aging* – старіння, *physical aging* – фізичне старіння, *chemical aging* – хімічне старіння, *radiation aging of equipment* – радіаційне старіння обладнання, *natural aging* – природне старіння, *artificial aging* – штучне старіння, *normal aging* – нормальне старіння, *premature aging* – передчасне старіння, *failure* – відмова, *random failure* – випадкова відмова;

в) управління старінням обладнання атомних електростанцій, наприклад: *condition monitoring* – контроль стану, *aging effects* – ефекти старіння, *aging assessment* – оцінка старіння, *aging management* – управління старінням, *severe accident management* – управління важкими аваріями, *age conditioning* – моделювання старіння;

III. Ядерна безпека, радіаційний захист та аварійна готовність, а саме:

а) ядерна безпека, наприклад: *nuclear safety* – ядерна безпека, *global nuclear safety* – глобальна ядерна безпека, *safety layers* – ешелони безпеки, *safety system support feature* – допоміжні засоби системи безпеки, *safety indicator* – показник безпеки, *safety measure* – захід безпеки, *nuclear security* – ядерна захищеність;

б) радіація та радіаційний захист, наприклад: *radiation* – випромінювання, *radiation protection* – радіаційний захист, *hazard assessment* – оцінка небезпеки, *radiation emergency* – радіаційна аварійна ситуація, *internal exposure* – внутрішнє опромінення, *weakly penetrating radiation* – слабо проникаюче випромінювання, *disposal system* – система захоронення, *handling of radioactive substances* – поводження з радіоактивними речовинами;

в) аварійна готовність, наприклад: *emergency response commander* – керівник з аварійного реагування, *emergency control room* – резервний цитт управління, *accident management* – управління аварією, *on-site emergency response center* – зовнішній кризовий центр, *recovery actions* – відновлювальні заходи, *severe accident management guideline* – керівництво з управління важкими аваріями, *emergency responders* – аварійні бригади, *emergency command center* – центр управління аварійними роботами.

Загалом перша тематична група нашої класифікації включає 274 мовні одиниці (39, 2%), друга – 218 термінів (31, 1%), і третя – 208 термінів (29, 7%) у кожній із досліджуваних мов. При цьому загальний корпус досліджуваних термінів атомної енергетики складає відповідно по 700 термінів у кожній мові.

При використанні різних способів систематизації термінів з'ясовується, що терміни можна групувати з різних підстав – за змістом, за мовною формою,

за функцією, за внутрішньомовними та позамовними ознаками. Всі ці взаємовиключні класифікації, очевидно, важливі та необхідні. Так, однією змістовною класифікацією термінів за об'єктом термінологічної номінації є розподіл термінів за певними галузями знань. Друга змістовна класифікація термінів за категорією того поняття, яке позначається терміном; вона виділяє терміни об'єктів, процесів, ознак, величин та їх одиниць. Може бути побудована класифікація за формальною структурою термінів, яка виділяє два структурні типи термінів: терміни-слова і терміни-словосполучення. Класифікація за змістовною структурою дає можливість виокремити однозначні та багатозначні терміни, тобто такі, які мають два чи більше значень у межах однієї терміносистеми. Лінгвістична класифікація термінів за вмотивованістю виділяє і вивчає повністю вмотивовані, частково вмотивовані, а також помилково вмотивовані терміни. Інша лінгвістична класифікація термінів за джерелом дає можливість виокремити терміни питомі, запозичені, інтернаціональні та гібридні. Лексико-граматичний аспект відображено в класифікації термінів за частинами мови, зазвичай розпізнають терміни – іменники, прикметники, дієприкметники, прислівники, дієслова.

Слід особливо зазначити, що наведений нами перелік різноманітних класифікацій термінів різних галузей знань не може бути визнаний вичерпним.

2.3. Засоби термінологічної номінації в атомно-енергетичній галузі

Термінологічна номінація являє собою багатогранний і досить складний процес, що охоплює широке застосування різноманітних мовних засобів з метою формування точних, зрозумілих і однозначних термінів, необхідних для ефективного спілкування в спеціалізованих галузях.

Засоби термінологічної номінації, які унікально формуються в кожній мовній системі, відзначаються різноманітністю та неоднорідністю. У національних мовах до таких засобів здебільшого належать лексичні одиниці – слова та стійкі словосполучення, переважно іменникового типу. За

допомогою цих засобів зазвичай здійснюється визначення та позначення різноманітних предметів, процесів, характеристик, властивостей або специфічних взаємозв'язків, які мають важливе значення у певних сферах наукових досліджень, технічних розробок чи професійній діяльності. Ці засоби сприяють упорядкуванню інформації, полегшують взаєморозуміння між фахівцями та забезпечують точність передавання знань у відповідній спеціалізованій галузі.

Опис і аналіз засобів термінологічної номінації, які охоплюють як терміни-слова, так і терміни-словосполучення, природно спрямовують нас до вивчення граматичної структуризації досліджуваної терміносистеми ядерної енергетики. Це дає можливість не лише систематизувати її термінологічні одиниці, але й глибше зрозуміти внутрішню логіку організації та принципи функціонування спеціалізованої терміносистеми.

Отже, ми визначили, що основними засобами термінологічної номінації є лексичні одиниці – слова і сталі словосполучення термінологічного характеру. У наукових термінознавчих працях їх зазвичай називають по-різному, а саме: термінами-лексемами та термінами-фразами (Павлова, 1985); однокомпонентними та багатоконпонентними термінами (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000); термінами-однословами та термінами-словосполученнями (Кунць, 2006); термінами-словами та термінами-словосполученнями (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010); однослівними та кількаслівними термінами (Білоусова, 2017). Варто наголосити, що вищеназвані різні пари найменувань передають одне й те саме значення.

Для нашої праці ми обираємо робочі назви: термін-слово та термін-словосполучення, а також прагнемо сформулювати визначення для цих термінів. Термін-слово – це одиничне слово, яке використовується для позначення строго визначеного загального поняття у сфері науки, техніки, мистецтва або іншої сфери фахової діяльності. Термін-словосполучення – це стійке сполучення кількох слів, що використовуються як єдине ціле для позначення одного, складнішого, конкретного спеціального поняття.

Терміни-слова та терміни-словосполучення характеризуються різними структурними ознаками, тому кожен з цих типів термінів треба досліджувати окремо один від одного (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 98).

Вивчення засобів термінологічної номінації тісно пов'язано з аналізом граматичної структури термінів-слів та термінів-словосполучень, їхніх структурних підтипів та моделей, на основі яких вони формуються.

Розпочнемо наш аналіз з вивчення граматичної структури термінів-слів, пов'язаних з галуззю атомної енергетики, на основі матеріалів двох мов: англійської та української. Структура термінів-слів зазвичай досліджується шляхом морфемного аналізу.

Проведене дослідження показало, що до групи термінів-слів у нашому мовному матеріалі, який налічує 184 одиниці (26, 3 %) англійської мови та 165 одиниць (23, 5 %) української мови, належать такі структурні підгрупи:

1) терміни-прості слова, які складаються з однієї кореневої морфеми в англійській та українській мовах, або з однієї кореневої морфеми і закінчення в українській мові, наприклад:

англ. *bus, grid, phase, pipe, rotor, stator, sample, sump, switch, age, alloy, cable, creep, crevice, fatigue, life, nozzle, repair*;

укр. *бор, зона, фільтр, водень, фаза, насос, ротор, статор, проба, реле, натрій, тиск, клема, уран, вік, сплав, кабель, дефект, ремонт*;

2) терміни-похідні слова, що складаються з однієї кореневої морфеми й однієї або кількох афіксальних морфем у обох мовах, наприклад:

англ. *braker, containment, corium, heater, impeller, inverter, pressure, reactivity, recombiner, rectifier, refueling, reheater, sodium, sprayer, subfloor, turbine, transformer, ageing, calibration, casting, commissioning, decommissioning, degradation, dendrite, detection, deterioration, deviation* і т. ін.;

укр. *ємність, хлорування, вигородка, підігрівач, перемичка, інвертор, сповільнювач, реактивність, реактор, випрямляч, зразок, відшарування, зрошувач, турбіна, старіння, лиття, повзучість, щілина, глушіння, виявлення, відхилення, відмова, витрата, погіршення, цілісність* та ін.;

3) терміни-складні слова, які складаються з двох або більше коренів або основ слів, наприклад:

англ. *meltdown, shutdown, switchgear, walkdown, walkaround, breakdown;*

укр. *зразок-свідок, гермопенал, термопара, теплообмінник, альфа-випромінювання, вологовіддільник, шинопровід, гідразингідрат;*

4) терміни-аббревіатури, які можуть бути ініціальними аббревіатурами або акронімами, наприклад:

англ. *NPP, ATWS, CVCS, CDF, ECCS, HPSIS, LOCA, LB LOCA, IB LOCA, SB LOCA, LOOP, LERF, PORV, SFP, SBO, PSA, TLAA;*

укр. *АЕС, ЧПАЗ, ТВЕЛ, ЧГАВ, САЗ, ОПП, ОР СУЗ, САОЗ, ВЯП, ТО, ССВЯП, ЦСВЯП, РАВ, ЯПЦ, СФЗ, ТУЕ, ЯМ, РРП, РУ;*

Структура термінів-словосполучень, як правило, вивчається за допомогою синтаксичного аналізу. Проведений аналіз засвідчив, що до групи термінів-словосполучень, яка містить 516 одиниць (73, 7%) англійської мови та 535 одиниць української мови (76, 5 %), належать такі структурні підгрупи:

1) терміни–прості словосполучення, що складаються з двох повнозначних слів, не враховуючи службові слова, наприклад:

англ. *abnormal operation, automatic power controller, auxiliary controller, cold shutdown, butterfly valve, cylinder rotor, fine strainer, gate valve, interconnecting pipe, main transformer, overspeed protection, process parameter, refueling machine, sampling system, solenoid pump, steam generator, upper unit, contingency plan, design life, dose rate, extended shutdown;*

укр. *холодна зупинка, зворотно-поворотна засувка, ротор циліндра, блочний трансформатор, технологічний параметр, перевантажувальна машина, соленоїдний клапан, верхній блок, проектний ресурс, потужність дози, тривала зупинка;*

2) терміни-складні словосполучення, які складаються з трьох, чотирьох та більше повнозначних слів, не враховуючи службові слова, наприклад:

англ. *instrumentation and control equipment, life cycle management, normal operating conditions, periodic safety review, probalistic safety analysis, safety*

analysis report, water chemistry investigation, design basis event stressor, failure modes and effects analysis, reactor pressure vessel beltline region;

укр. порушення нормальної експлуатації, автоматичний регулятор потужності, трансформатор власних потреб, фільтр мілкої очистки, захист від перевищення швидкості, система відбору проб, план дій у нештатних ситуаціях, контрольно-вимірвальні прилади та автоматика, управління життєвим циклом, нормальні умови експлуатації, періодична оцінка безпеки, імовірнісний аналіз безпеки.

Тепер схарактеризуємо кожну підгрупу термінів-слів і термінів-словосполучень, показуючи їхню продуктивність у межах досліджуваного корпусу термінологічних одиниць.

Почнемо наш аналіз та опис с першої підгрупи, а саме: с термінів-простих слів.

Терміни-прості слова у термінознавчих працях називають по-різному, а саме: терміни-монеми, терміни-непохідні слова, терміни-кореневі слова, терміни-одноморфемні слова. Терміни-прості слова – це первинні одиниці мови, які не сформовані від інших слів у межах досліджуваних мов, а відтворюються у нашій свідомості цілісно. Їхній спосіб словотворення не можна простежити через інші мовні одиниці. Саме такі терміни часто стають базою для утворення термінів-похідних слів ядерної енергетики в англійській та українській мовах. «Терміни-прості слова виражають, як правило, загальні поняття, що належить до найвищих рівнів класифікаційної ієрархії» (Вус, 2014, с. 43).

Проведене дослідження показало, що терміни-прості слова налічують 41 термін (5,9 %) в англійській мові та 38 термінів (5,4 %) в українській мові. Тобто в обох досліджуваних мовах вони являють собою найменшу групу за кількістю одиниць. Як показує аналіз, непохідні термінологічні одиниці в англійській та українськомовній терміносистемі ядерної енергетики з'явилися двома шляхами:

а) внаслідок термінологізації загальноновживаних слів, тобто шляхом використання одиниць загальноновживаної лексики для номінації наукових і технічних понять, наприклад:

англ. *bus, grid, pipe, sample, sump, switch, age, creep, crevice, life, nozzle, repair*; укр. *проба, тиск, вік, сплав*;

б) внаслідок запозичення термінів з інших мов, тобто за допомогою такого процесу, коли терміни з однієї мови переходять до іншої мови, часто для позначення нових понять або предметів, які з'являються в науці чи техніці, наприклад:

англ. *rotor* (з латинської), *stator* (з латинської), *phase* (з грецької), *fatigue* (з французької), *alloy* (з французької), *cable* (з латини);

укр. *бор* (з арабської), *зона* (з грецької), *фільтр* (з латини), *фаза* (з грецької), *насос* (з латини), *ротор* (з латинської), *статор* (з латини), *реле* (з французької), *натрій* (з латини), *клема* (з німецької), *уран* (з давньогрецької), *кабель* (з французької), *дефект* (з латинської), *ремонт* (з французької).

З вищеназваної класифікації термінів-простих слів в ядерно-енергетичній терміносистемі ми бачимо, що в англійській мові переважають терміни, що утворені шляхом термінологізації загальноновживаних слів, а в українській – терміни, що виникли внаслідок запозичень з інших мов.

Продовжимо наш аналіз і перейдемо до другої підгрупи термінів, а саме: до термінів-похідних слів.

Терміни-похідні слова називають також термінами-дериватами, термінами-афіксальними словами та ін. «Змістове значення таких термінів виражається основою-мотиватором, а значення узагальненого характеру передають афікси» (Кунць, 2006, с. 118). Афікси, які використовують в терміносистемі атомної енергетики англійської та української мов, належать до загального арсеналу словотвірних засобів цих мов, причому афікси за походженням можуть бути як питомими, так і запозиченими.

Серед термінів-похідних слів у досліджуваному матеріалі галузі атомної енергетики в обох мовах виділяємо 3 структурні підгрупи: а) терміни, утворені

за префіксальними моделями: англ. *discharge, outage, overhaul, prestress*; укр. *викід, обхід, протигаз, заміна, відмова*; б) терміни, утворені за суфіксальними моделями: англ. *ashing, cladding, reader, clearance, emergency, authorization, contamination*; укр. *луття, щілина, локалізація, регулятор, карбонізація, захищеність*; в) терміни, утворені за префіксально-суфіксальними моделями: англ. *exposure, decontamination reprocessing, replacement, reactivity*; укр. *гомогенізація, зчитувач, переробка, обробка, укриття, розділення, оповіщення, поглинач, підігрівач, патрубок*.

Підгрупа термінів-похідних слів є доволі продуктивною в аналізованій терміносистемі обох досліджуваних мов, так, в англійській мові вона містить 116 термінів (16, 6%), а в українській – 101 термін (14, 4%). Тому вона посідає друге місце за продуктивністю після термінів-словосполучень, які займають перше місце.

Далі проаналізуємо третю підгрупу термінів-складних слів, які в нашому матеріалі налічують 10 одиниць (1, 4%) в англійській та 22 одиниці (3, 1%) в українській мовах. Ця група включає дві структурні підгрупи:

а) терміни-нейтральні складні слова, наприклад: англ. *meltdown, switchgear, breakdown, turnover, basemat*; укр. *гідразингідрат, cinninг-система, бак-розширювач*;

б) терміни-морфологічні складні слова: англ. *thermocouple, spectrometry*; укр. *енергомережа, парогенератор, шинопровід, трубопровід, терморпара, теплоносій, теплообмінник, вологовіддільник, пневмопривід*,

При цьому в англійській мові переважають терміни-нейтральні складні слова, тобто складні слова без з'єднувальної букви, а в українській мові – терміни-морфологічні складні слова, тобто складні слова із з'єднувальними буквами.

Терміни-складні слова являють собою спеціалізовані мовні одиниці, які сформовані шляхом комбінування двох або більше основ (коренів). Вони призначені для позначення конкретних понять, пов'язаних із певною галуззю знань. Такі терміни можуть утворюватися використанням цілого кола

стандартних терміноелементів як за допомогою інтерфіксів, що виконують функцію зв'язуючих елементів між частинами складу, так і без їх використання, залежно від мовних правил та семантичних потреб. У результаті терміни-складні слова об'єднують властивості терміна, який точно характеризує певне явище, процес чи об'єкт, і складного слова, що надає йому змістовної та структурної гнучкості. Завдяки цьому вони відіграють важливу роль у систематизації термінів атомно-енергетичної галузі, слугуючи ефективним засобом для точного позначення специфічних понять. «Терміни, утворені словоскладанням, іноді називають термінами-композиціями. Вони характеризуються семантичною єдністю співвідношення складного слова з словосполученням. Терміни-композиції є вищим ступенем абстрагування, об'єднуючи в одному слові кілька основ, що дає можливість точно характеризувати предмети, явища за кількома ознаками» (Богуцька, Крижанівська, Марченко та ін., 1984, с. 41-44).

Продовжуємо наш аналіз і переходимо до четвертої підгрупи термінів-слів, а саме: до термінів-аббревіатур, які в нашому матеріалі нараховують 17 англійських термінів (2, 4 %) та 4 українськомовних терміна (0, 6 %).

У нашому досліджуваному корпусі термінів атомної енергетики наявні такі терміни-аббревіатури:

а) англ. *NPP = nuclear power plant, CDF = core damage frequency, ECCS = emergency core cooling system, HPSIS = high pressure safety injection system, LB LOCA = large break LOCA, IB LOCA = intermediate break LOCA, SB LOCA = small break LOCA, LERF = large early release frequency, PORV = pilot-operated relief valve, SFP = spent fuel pool, PSA = probabilistic safety analysis;*

б) укр. *АЕС = атомна електростанція, ЦСВЯП = централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива, ССВЯП = сухе сховище відпрацьованого ядерного палива, РАВ = радіоактивні відходи, ЯМ = ядерний матеріал, РУ = реакторна установка та ін.*

Терміни-аббревіатури англійської та української мов нашого арсеналу термінів включають дві підгрупи мовних одиниць:

а) терміни-акроніми (які читають як цілі слова): англ. *LOCA = loss of coolant accident*, *LOOP = loss of off-site power*, *PORV = pilot-operated relief valve*; укр. *САЗ = спрацювання аварійного захисту*, *ВЯП = відпрацьоване ядерне паливо* та ін.;

б) терміни-ініціалізви (які вимовляються по літерах): англ. *ATWS = anticipated transient without scram*, *CVCS = chemical and volume control system*, *SBO = station blackout*; укр. *СФЗ = система фізичного захисту*, *РРП = радіологічний розсіюючий пристрій*, *ЯПЦ = ядерно-паливний цикл* і т.ін.

І, насамкінець, розглянемо останню групу термінів, а саме: терміни-словосполучення (ТСС). Ця група є найпродуктивнішою групою термінів в досліджуваній терміносистемі обох мов, налічуючи 516 ТСС в англійській мові, що становить 73, 7% всіх термінів, та 535 ТСС в українській мові, що відповідає 76, 5% всього корпусу термінів атомної енергетики. Можна додати, що прості ТСС складають 327 одиниць англійської (або 46,7 %) та 319 одиниць української мов (або 45, 6%), а складні ТСС містять 189 одиниць англійської (або 27%) та 216 одиниць (або 30, 9%) української мов всього корпусу досліджуваних термінів.

Слід зазначити, що терміни-словосполучення являють собою особливу форму стійких словосполучень, які характеризуються семантичною цілісністю, ступінь якої визначається природою компонентів та семантичними відношеннями між ними. Стійкість і семантична цілісність термінологічних конструкцій заснована на цілісності складного поняття, яке ними передається. Ці терміни відзначаються здатністю відтворюватися в готовому вигляді і наявністю єдиної синтаксичної функції. «Вони не піддаються членуванню без деформації семантико-синтаксичної єдності, оскільки вони є лексикалізованими словосполученнями» (Панько, Кочан, Мацюк, 1994, с. 171).

Підсумовуючи все вищесказане про два основні структурні види термінів: термін-слово і термін-словосполучення, можемо повністю

погодитись з висновками О.І. Павлової щодо загальної ролі й місця цих двох типів термінів у наукових і технічних термінологіях та терміносистемах.

«Терміни-слова звичайно використовуються в терміносистемах національних мов і як самостійні номінативні одиниці, і як ядерні компоненти термінів-словосполучень. Порівняно менший кількісний склад термінів-слів у більшості термінологічних систем сучасних мов не применшує їх загальної ролі у функціонуванні терміносистем, тому що вони являють собою найменування всіх родових термінів, тобто ядерної частини терміносистем» (Павлова, 2011, с. 83) .

«Терміни-словосполучення це найпродуктивніші одиниці номінації наукових та технічних понять у більшості терміносистем багатьох національних мов, оскільки вони забезпечують точність, однозначність та системність термінологічних рядів, найбільш адекватно відповідають вимогам номінації в умовах науково-технічного прогресу. Крім того, такі терміни найповніше і з достатньою експліцитністю передають низку диференціюючих ознак цілісного ускладненого поняття, відображають в своїй структурі родові, партитивні та інші парадигматичні відношення» (Павлова, 2011, с. 84).

Отже, і терміни-слова і терміни словосполучення мають рівні права в досліджуваній терміносистемі.

ВИСНОВКИ ДО II РОЗДІЛУ

Другий розділ нашої праці присвячено, по-перше, загальному попередньому висвітленню терміносистеми атомної енергетики в англійській та українській мовах, яка є об'єктом нашого дослідження, і, по-друге, вивченню суб'єктів, об'єктів та засобів термінологічної номінації в вищезазначеній терміносистемі, які є предметом нашого вивчення.

До суб'єктів термінологічної номінації у галузі атомної енергетики належать вчені, інженери, термінологи та перекладачі різних країн, а до об'єктів – обладнання АЕС, його експлуатація, управління старінням обладнання, аварії, ядерна безпека та радіаційний захист тощо. Нами

розроблено тематичну класифікацію терміносистеми, яка базується саме на термінологічних назвах цих об'єктів у двох мовах.

До засобів термінологічної номінації у досліджуваній галузі відносяться терміни-слова і терміни-словосполучення. Як показав аналіз, терміни-слова налічують 184 одиниці в англійській мові (26, 3 %) та 165 одиниць української мови (23, 6 %). А терміни-словосполучення містять 516 одиниць англійської мови (73, 7 %) та 535 одиниць української мови (76, 5%). Ми бачимо, що кількісні показники продуктивності двох типів засобів термінологічної номінації в двох мовах є дуже схожими, тому що в основі досліджуваної терміносистеми лежить одна й та сама поняттєва система. Нами розроблено структурну класифікацію термінів аналізованої терміносистеми.

Терміни-словосполучення виявилися найпродуктивнішим засобом термінологічної номінації, причому в обох досліджуваних мовах, тому що вони є однозначними, точними, відображають системність термінологічних рядів і відповідають вимогам термінологічної номінації.

До способів термінологічної номінації, як свідчить наше вивчення, належать семантичний, морфологічний, синтаксичний способи та запозичення термінів з інших мов, які детально вивчаються в III розділі.

РОЗДІЛ 3. СПОСОБИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ НОМІНАЦІЇ

3.1. Семантичний спосіб термінологічної номінації

Семантичний спосіб термінологічної номінації був одним із первинних прийомів найменування наукових понять, активно використовуваним на початкових етапах формування різних термінологічних систем.

У нашому матеріалі семантичний спосіб номінації представлено 107 англійськомовними (15, 3 %) та 94 українськомовними одиницями (13,4 %).

Семантичний спосіб номінації, як показало дослідження, включає в себе термінологізацію й транстермінологізацію. Розглянемо ці поняття.

«Термінологізація передбачає перетворення загальнолітературного слова в науковий чи технічний термін, коли у вже наявному слові виникає

нове, вторинне значення, яке ґрунтується на певній схожості з первинним і набуває характеристик терміна» (Васенко, Дубічинський, Кримець, 2008, с. 91). Дослідження показує, що як англійська, так і українська термінологія атомної енергетики постійно поповнюються новими термінологічними одиницями на позначення сучасних наукових понять, доволі широко використовуючи переосмислені загальноживані слова у ролі термінів.

Процес термінологізації нових понять в науці і техніці не може відбуватися хаотично, оскільки існує необхідність чіткої та однозначної комунікації між представниками певної галузі знань, а також на міжмовному рівні (Салогор, 2001, с. 222). Інакше кажучи, кожний новий термін, запроваджений в ту чи іншу галузеву терміносистему, має бути вдалим; він повинен гармонійно вписатися у дану терміносистему, бути евфонічним, здатним утворювати деривати тощо.

Транстермінологізація, на думку Т.Р. Кияка, це такий процес, коли вже наявний термін переноситься з однієї галузевої сфери чи дисципліни в іншу, зазначаючи повного або часткового переосмислення, або коли терміни однієї терміносистеми використовуються в іншій з тим самим значенням (Кияк, 2008, с. 79).

Е.Ф. Скороходько перелічує такі способи номінації нових термінів шляхом як термінологізації, так і транстермінологізації: а) називання за схожістю зовнішніх ознак; б) найменування за схожістю функцій; в) називання за суміжністю понять (*engine* – двигун та локомотив); г) найменування за аналогією (*fatigue*), д) уточнення значення (Скороходько, 1963, с. 18-24).

До найважливіших факторів, які сприяють термінологізації слів загальнолітературної мови, належать такі:

- 1) логічний фактор, сутність якого полягає в тому, що у різних понять виявляються ідентичні ознаки;
- 2) психологічний фактор, коли нові об'єкти називаються на основі асоціації між ознаками даних та раніше відомих об'єктів;

3) лінгвістичні фактори, які пов'язані з семантичними, граматичними та стилістичними аспектами міжсистемного запозичення лексичних одиниць;

4) соціологічний фактор, який визначається тим, що велика кількість термінів береться із терміносистем найрозвиненіших для кожної епохи галузей.

Тепер розглянемо процеси термінологізації та транстермінологізації на термінологічному матеріалі нашого дослідження.

Проведений аналіз засвідчив, що шляхом термінологізації в терміносистемі ядерної енергетики були названі, наприклад, такі термінологічні пари англійської та української мов:

age – вік, ageing – старіння, ageing assessment – оцінка старіння, complete failure – повна відмова, creep – повзучість, crevice – щілина, hideout spot – прихована ділянка, integrity – цілісність, normal ageing – нормальне старіння, physical ageing – фізичне старіння, premature ageing – передчасне старіння, relaxation – релаксація, self-assessment – самооцінка, wearout – зношування, fatigue – втома, lifetime – життєвий цикл, bus – секція, central hall – центральний зал, storage rack – стелаж для зберігання, system health – працездатність системи, sample – проба, specimen – зразок, sprayer – зрошувач, meltdown – плавлення, treatment – обробка, sumpr – приямок, sludge – шлам і т. ін.

Розглянемо первинне значення деяких з названих вище загальнолітературних слів, а потім вторинне значення утворених від них термінів у галузі атомної енергетики.

Наприклад, *ageing – старіння*. 1) Первинне загальновживане значення цієї пари слів відноситься до старіння людини, означаючи біологічний процес поступової деградації частин і систем тіла людини та наслідки цього процесу. 2) Вторинне, термінологічне значення цієї пари термінів в галузі атомної енергетики вже має відношення до старіння обладнання АЕС, називаючи процес поступового погіршення функціональних характеристики та надійності обладнання внаслідок експлуатації, яке може призвести до його

виходу з ладу, зниження ефективності, підвищення ризику аварій та необхідності заміни або модернізації.

Інший приклад: *normal ageing* – нормальне старіння. 1) Нормальне старіння (людини) – це природний, поступовий і незворотний процес накопичення клітинних і молекулярних пошкоджень з плином часу, що призводить до природного зниження фізичних та розумових функцій, зниження адаптивних можливостей організму та збільшення ризику захворювань. 2) Нормальне старіння (обладнання АЕС) – природний, передбачуваний процес поступового зносу та деградації матеріалів та компонентів через вплив експлуатаційних факторів, таких як радіація, високі температури, тиск та механічні навантаження.

І ще один приклад: *fatigue* – втома. 1) Втома – тимчасове зниження працездатності організму або органу людини внаслідок інтенсивної або тривалої роботи, яка виявляється в зниженні кількісних та якісних показників роботи і погіршенні координації робочих функцій. 2) Втома обладнання АЕС – це накопичення пошкоджень і зниження експлуатаційної придатності елементів АЕС внаслідок тривалої роботи під впливом різних факторів, таких як температурні перепади, навантаження, вібрації, опромінення та корозія.

Отже, у досліджуваному корпусі термінів атомної енергетики налічується 64 англійські терміни (9, 2 %) та 51 українськомовні (7, 3 %), які виникли шляхом термінологізації загальноживаних слів, який належить до семантичного способу термінологічної номінації.

Як показало дослідження, результатом процесу транстермінологізації в галузі атомної енергетики можуть бути такі терміни:

alloy – сплав, *alloy steel* – легована сталь, *corrosion* – корозія, *corrosion fatigue* – корозійна втома, *crevice corrosion* – щілинна корозія, *dissimilar weld* – зварне з'єднання різновидних металів, *fretting* – фретинг-корозія, *microbial influenced corrosion* – корозія під впливом мікроорганізмів, *monocrystal* – монокристал, *lubricant* – мастило, *oxidation* – окислення, *nozzle* – напругок,

pitting corrosion – точкова корозія, *redundancy* – резервування, *scaling* – окалина, *spalling* – відшарування та ін.

Терміносистема ядерної енергетики, як показує проведений аналіз, запозичує і використовує терміни чисельних галузей науки і техніки, а саме: хімії (*chloration* – хлорування, *radioactivity* – радіоактивність), ядерної фізики (*nuclear energy* – ядерна енергія), фізики твердого тіла (*whisker* – ниткоподібний кристал), інженерії (*design life* – ресурс, *deviation* – відхилення), матеріалознавства (*wrought material* – кований матеріал, *wastage corrosion* – фосфатно-шламова корозія), ливарного виробництва (*casting* – лиття, *shrinkage* – усадка), метрології (*calibration* – калібрування), медицини (*diagnosis* – діагноз, *screening* – скринінг), мінералогії (*dendrite* – деревоподібний кристал), зварювального виробництва (*seam weld* – роликаний шов, *similar weld* – зварне з'єднання однорідних металів), телекомунікацій (*instrumentation cable* – контрольний кабель) та ін.

Добавлено примечание (ГН1):

Отже, у досліджуваному корпусі англо-українських термінів ядерної енергетики нараховано всього 43 англомовні терміни (6,1 %) та 43 українськомовні терміни (6,1 %), які виникли в цій терміносистемі шляхом транстермінологізації, тобто запозиченням з інших терміносистем.

3.2. Морфологічний спосіб термінологічної номінації

Іншим способом термінологічної номінації є морфологічний спосіб, який, як відомо, включає деривацію, словоскладення та аббревіацію.

Одним із способів побудови нових термінів за рахунок внутрішніх ресурсів є деривація, тобто утворення похідних слів від наявних термінів або загальнолексичних одиниць. При цьому суфікси та префікси, котрі через ті чи інші обставини виявляються найзручнішими для найменування термінів, запозичуються, як правило, з загального морфологічного фонду літературних мов (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 208). Можуть запозичуватися також морфеми з інших мов, особливо з латини та давньогрецької. Деякі суфікси та префікси при цьому зустрічаються винятково у фахових терміносистемах, а в

загальнолітературній мові вони можуть бути малопродуктивними, або взагалі відсутніми. Е.Ф. Скороходько особливо підкреслює той факт, що специфічним для термінологічної деривації є закріплення за деякими суфіксами певних термінологічних значень. Мотивація таких новоутворень є цілком прозорою, що полегшує розуміння цих термінів фахівцями та перекладачами (Скороходько, 1963, с. 27-29, 38).

Дослідження показало, що способом афіксації у досліджуваній терміносистемі атомної енергетики найменовано 72 одиниці англійської мови, що складає 10,3 % всього корпусу термінів, а в українській мові 42 одиниці, що становить 6 % всіх аналізованих термінів. Це свідчить, що в обох досліджуваних мовах деривація, або афіксація, посідає 3 місце за продуктивністю після синтаксичного та семантичного способів термінологічної номінації.

Розглянемо основні структурні моделі термінів-похідних слів у галузі атомної енергетики в обох досліджуваних мовах.

Під структурною моделлю розуміємо схему словотвірної будови похідних номінацій із зазначенням кореневих і афіксальних морфем та їх послідовності (Павлова, 1985, с.78).

Основні моделі англійських та українськомовних термінів-дериватів, які було виявлено в ході нашого вивчення, розташовані нами в порядку від найбільш продуктивної моделі до найменш продуктивної.

Отже, головними структурними моделями похідних термінів обох досліджуваних мов у нашому корпусі термінів атомної енергетики є такі:

1) R + suf (68 англійських та 34 українські терміни):

англ. *braker, heater, pressure, sprayer, turbine, sodium, ageing, testing, cladding, failure, containment, detection, servicing, settlement, shrinkage, sampling, scaling*;

укр. *старіння, лиття, щільна, глушіння, калібрування, цілісність, мастило, експлуатація, хлорування, зупинка*;

2) pref + R + suf (23 англійські та 45 українських термінів):

англ. *refueling, reheater, recombiner, transformer, inverter, degradation, condenser, refurbishment, replacement, self-assessment*;

укр. *відхилення, виявлення, погіршення, обґрунтування, несправність, усадка, деформація, окислення, висновки, патрубок, відшарування, збудник, вигородка, перемичка, засувка, приямок, вимикач, надставка*;

3) *pref + R* (11 англійських та 22 українські терміни):

англ. *overhaul, outage, prestress*;

укр. *обхід, відбір, відмова, заміна, витрата, монокристал*;

4) *R + suf + suf* (6 англійських та 8 українських термінів):

англ. *rectifier, generator, commissioning, obsolescence*;

укр. *локалізація, повзучість, плавлення*;

5) *pref + R + suf + suf* (4 англійські та 6 українських термінів):

англ. *demineralizer, deaerator, homogenization*;

укр. *сповільнювач, реактивність, випрямляч, відновлення, опромінення*;

6) *R + suf + suf + suf* (5 англійських термінів):

англ. *moderator, pressurizer, justification, modification*;

(Українськомовних термінів, утворених за такою моделлю, у нашій вибірці термінів не виявлено).

7) *pref + pref + R + suf* (2 англійські та 2 українські терміни):

англ. *autotransformer, decontamination*;

укр. *автотрансформатор, оповіщення*.

Слід особливо підкреслити, що взагалі моделей афіксального творення загальнолітературних слів у англійській та українській мовах є безліч. Однак, галузеві терміносистеми узяли для себе лише деякі моделі. Однак вони стали цементуючим фактором системної організації термінології (Панько, Кочан, Мацюк, 1994, с.167). Саме «в морфологічній структурі слова-терміна, найменованого шляхом афіксації, органічно закладені основи структурної систематизації, які мають першочергове значення для термінології» (Панько, 1979, с. 121).

Проведений аналіз свідчить, що до корпусу суфіксів англійської мови, які активно використовує терміносистема атомної енергетики, належать такі:

-ing (ageing, casting, cladding, fretting, monitoring), -ion/-tion/-ation (calibration, degradation, chlorination, detection, deviation, operation, inspection), -er (absorber, arrester, exciter, breather, breaker, sprayer, follower), -or (reactor, moderator, generator, stressor, governor), -ment (replacement, retirement, confinement, containment), -um (corium, plutonium, thorium), -ance /-ence (maintenance, clearance, surveillance, obsolescence), -ancy (redundancy, emergency), -ity (integrity, reactivity, security), -ure (measure, pressure), -age (shrinkage), -al (terminal), -ant (coolant), -ine (iodine, turbine).

До арсеналу префіксів англійської мови, що застосовані в термінології ядерної енергетики, належать такі:

auto- (autotransformer), de- (deaerator, demineralizer), con- (condenser), dis- (disposal), ex- (exposure), homo- (homogenization), mono- (monocrystal), out- (outage), over- (overhaul), pre- (prestress), re- (rework, reheater, refueling, refurbishment), self- (self-assessment), super- (supercompactor), trans- (transformer).

До корпусу українськомовних суфіксів, які вживають в терміносистемі атомної енергетики, належать такі:

-аж (демонтаж), -ач/-яч (сповільнювач, вимикач, поглинач, випрямляч, перегрівач, зчитувач, зрошувач; випрямляч), -ація (модифікація, локалізація, карбонізація), -енн(я) (погіршення, відновлення, плавлення), -інн(я) (глушіння, старіння), -ість (реактивність, повзучість, захищеність), -л (мастило), -ина (щілина, окалина), -ист (дозиметрист), -к(а) (вигородка, перемичка, зупинка, засувка), -ник (атомник, збудник, теплообмінник), -ок (патрубок), -ор/-тор (оператор, регулятор, генератор, інвертор, конденсатор), -тя (лиття, укриття), -ування (хлорування, калібрування, резервування).

До арсеналу українськомовних префіксів, що використовують в термінології атомної енергетики, належать такі:

авто- (автотрансформатор), від- (відмова, відбір, відшарування), гомо- (гомогенізація), де- (деаератор, демонтаж), за- (засувка, заміна), з- (зношування, збудник, зчитувач), моно- (монокристал), над- (надставка), не- (несправність), об- (обхід, обробка), пере- (перероблення, перегрівач, перемичка), під- (підповерх), само- (самооцінка), ре- (реактор, реактивність).

Можна помітити кілька характерних рис, які визначають деривацію як спосіб термінологічної номінації. По-перше, підвищення продуктивності окремих словотвірних моделей афіксації, що обслуговують ключові категорії термінологічних назв: явища, процеси, дії, предмети, речі тощо. По-друге, прояв тенденції до систематичної та регулярної роботи словотвірних моделей термінів-дериватів. По-третє, розширення спеціалізації афіксальних способів термінологічної номінації для передачі конкретного значення. По-четверте, активізація взаємозалежності між продуктивністю словотвірних моделей термінів-дериватів та вживаністю найменувань, створених за цією моделлю.

Уживаність словотвірних моделей афіксації, їх реалізація в науково-технічних текстах неоднакові в різних терміносистемах і різних мовах.

До морфологічного способу термінологічної номінації належить також словоскладання / основокладання.

Терміни-складні слова в галузевій терміносистемі атомної енергетики англійської та української мов творяться також за загальномовними словотвірними моделями. Їх можна поділити на дві групи.

До першої належать такі терміни-складні слова, що утворені на основі чистого складання незалежних одне від одного слів, наприклад: англ. *meltdown, switchgear, breakdown, turnover, basemat*; укр. *гідрозингідрат, сінпінг-система, бак-розширювач, технік-ядерник, дизель-генератор, подія-попередник (аварії).*

До другої належать терміни, утворені на основі інтерфіксного складання залежних одне від одного основ, наприклад: англ. *thermocouple, spectrometry*; укр. *енергомережа, парогенератор, шинопровід, трубопровід, термонара,*

теплоносій, теплообмінник, вологовіддільник, пневмопривід, пожежогашіння, тріщиноутворення, тепловиділення.

Наше дослідження також свідчить, що крім безпосередньо складних слів, в українській термінології ядерної енергетики є невелика кількість складноскорочених термінів-слів, які утворені поєднанням початкових частин слів з повним словом, наприклад: *спецканалізація* (=спеціальна каналізація), *саншлюз* (=санітарний шлюз).

Основними словотвірними моделями термінів-складних слів у нашому мовному матеріалі можемо визнати такі:

1) N + N (англ. *life-time, path-way*; укр. *спеціаліст-практик, дизель-генератор, бак-розширювач, подія-попередник*);

2) N + interfix + N (англ. *thermocouple, spectrometry*; укр. *енергомережа, парогенератор, шинопровід*).

Треба додати, що деякі терміни-складні слова англійської мови в терміносистемі ядерної енергетики укладені не з іменників, а з дієслів та прислівників, а в результаті утворено терміни-іменники, наприклад: *meltdown* (плавлення активної зони), *breakdown* (аварія або збій), *turnover* (передача зміни).

Дослідження свідчить, що способом слово- та основоскладання у нашому мовному матеріалі найменовано 7 англомовних термінів, що складає 1% всього досліджуваного корпусу термінів, та 18 українськомовних термінів, що становить 2,6% всіх вивчених термінів. (Це йде мова тільки про самостійні терміни-іменники). Словоскладання як спосіб термінологічної номінації на матеріалі терміносистеми атомної енергетики в англійській мові посідає 5 місце, а в українській мові 4 місце серед всіх способів термінологічної номінації.

Слід додати, що самостійні терміни-слова в досліджуваній терміносистемі атомної енергетики представлені тільки іменниками. А несамотійні терміни, які є складовими частинами термінів-словосполучень у нашому мовному матеріалі, можуть бути представлені іменниками,

прикметниками, дієприкметниками, прислівниками, прийменниками та сполучниками, при цьому ядрами термінів-словосполучень є завжди іменники.

Аналіз виявив, що серед термінів-прикметників, які є складовими частинами термінів-словосполучень, є доволі велика кількість саме складних прикметників, наприклад:

age-related (degradation), error-induced (conditioning), time-dependent (change), fast-acting (steam dump valve), gas-insulated (breaker), symptom-oriented (emergence operating procedure), turbine-driven (feedwater pump);

низькотемпературна (сенсibiliзація), зворотньо-поворотна (засувка), водно-хімічний (режим), низькоферитна (присадка), деревоподібний (кристал), валоповоротний (пристрій), внутрішньореакторний (контроль), контрольно-вимірювальні (прилади), нейтронно-фізичні (характеристики), імпульсно-запобіжний (пристрій), планово-попереджувальний (ремонт), симптомно-орієнтовна (інструкція), високотемпературний (режим), довгострокова (експлуатація), санітарно-захисна (зона).

Зростання продуктивності словоскладання у термінологічній номінації у період науково-технічного розвитку пояснюється низкою причин.

Зовнішньомовною причиною є поява складних понять, приладів, пристроїв, механізмів, вузлів та систем, для позначення яких потрібні терміни-складні слова, у яких опорні компоненти, як правило, виражають поняття певної галузі знань, а залежні – називають будь-які ознаки цих понять (Павлова, 2011, с. 145).

Внутрішньомовними причинами є такі:

а) внутрішня структура вже наявних у мові науки і техніки термінів-складних слів, за аналогією з якими можуть утворюватися нові терміни-складні слова;

б) здатність термінів-складних слів бути зручним засобом передачі складних понять у стислій формі, що є особливо важливим у терміносистемах, де простежується помітне прагнення до суворих логічних визначень;

в) властивість стислості, яка характерна для термінів-складних слів, оскільки вони ціліснооформленими позначеннями, тобто одиницями, які мають компакту форму написання при ускладненому змісті (Павлова, 2011, с. 145).

До морфологічного способу термінологічної номінації належить також аббревіація.

Широка дія принципу мовної економії приводить незмінно до появи досить великої кількості аббревіатур у мові науки і техніки. Являючи собою особливий різновид скороченого варіанта терміна-словосполучення, короткого позначення спеціально-професійного поняття, аббревіатури за теперішнього часу стали невід'ємною частиною сучасних терміносистем і фактом мови, який наочно демонструє тенденцію до економії виражальних засобів (Павлова, 2011, с. 149-150).

Як зазначає А.П. Соколенко, поява і розвиток аббревіатур в практичній термінологічній номінації може пояснюватися такими екстралінгвістичними причинами:

1) стрімкий і бурхливий темп розвитку науки та техніки і пов'язане з ним прагнення передати нові поняття, які виражені термінами-складними словами і термінами-словосполученнями, більш монолітно і компактно, у більш єдиній і цілісній формі;

2) широке використання механічних та електричних засобів зв'язку, які вимагають скорочення текстів і довгих термінологічних одиниць, що передаються;

3) вирішення низки завдань у галузі теорії інформації шляхом скорочення корисної та надмірної інформації в усному та писемному слові, яке зумовлено прагненням передати корисну інформацію за допомогою найменшої кількості літер;

4) загальна потреба і бажання людей різних професій економити час, простір та енергію в різних сферах діяльності (Соколенко, 1965, с. 6).

Під абрєвіацією в термінознавстві розуміють усічення звукової та графічної оболонки терміна-словосполучення, що сприяє появі абрєвіатури, а під абрєвіатурою мають на увазі скорочений варіант написання і вимови терміна-словосполучення, наприклад:

QA (=quality assurance), *DL* (=dose limit), *EPZ* (=emergency planning zone), *SP* (=spent fuel), *HEU* (=highly-enriched uranium), *CCR* (=central control room), *TRU* (transuranic waste), *FBR* (fast breeder reactor), *LWR* (light water reactor), *GCR* (gas cooled reactor), *HTGR* (high temperature gas cooled reactor);

ДІВ (=джерело іонізуючого випромінювання), *ВВЕР* (=водо-водяні енергетичні реактори), *АСУТ* (=автоматизована система управління турбіною), *ВЗУ* (високотбагачений уран), *КВТ* (=компресор високого тиску), *ЛВР* (легководний реактор), *ОКГ* (охолоджувач конвертованих газів), *ППП* (=парогазовий пристрій), *ПТ* (парова турбіна).

Залежно від уживання всі абрєвіатури термінологічного характеру поділяються на дві великі групи: контекстуальні й стійкі. Контекстуальні – це абрєвіатури окремих авторів, спорадичні абрєвіатури, які з часом можуть закріпитися у мові науки та техніки й перейти до групи стійких абрєвіатур, а можуть так і залишитися оказіональними. Зазвичай контекстуальні абрєвіатури пояснюються авторами в примітках, або в самому тексті. Слід зазначити, що без пояснення контекстуальні скорочення можуть бути незрозумілі для отримувача інформації. Стійкі абрєвіатури це загальноживані короткі варіанти термінів-словосполучень, які фіксуються в термінологічних словниках і широко відомі спеціалістам цієї сфери професійної діяльності (Павлова, 2011, с. 151).

Залежно від способу вимовлення абрєвіатури поділяються на 2 групи: абрєвіатури-ініціалізви, які вимовляють по літерах, послідовно одна за одною, і абрєвіатури-акроніми, які читають як цілісні слова.

Так, прикладами абрєвіатур-ініціалізмів у нашому досліджуваному мовному матеріалі можуть бути такі:

BDBA (=beyond-design-basis accident), CMR (=central monitor room), ECC (emergency control centre), LPSI (= low-pressure safety injection system), SSC (systems, structures and components);

ВРП (відкритий розподільний пристрій), ОКГ (охолоджувач конверторних газів), РВПК (реактор великої потужності (киплячий)), ТВТ (турбіни високого тиску), ЦВТ (циліндр високого тиску);

Приклади аббревіатур-акронімів у аналізованій терміносистемі такі:

CAM (= continuous air monitor), HEPA (=high-efficiency particular air), PAPR (=powered air purifying respirators), PUREX (=plutonium uranium reduction extraction), SAM (severe accident management).

ПЕН (живильний електронасос), САР (система автоматичного регулювання), ТЕП (термоємистісні перетворювачі), СУЗ (система управління захисту), КОГ (котли-охолоджувачі газів).

Крім цього в аналізованому корпусі термінів зустрічаються також комбіновані скорочення термінологічного характеру. До них належать комбінації, які складаються із ініціальної / акронімної аббревіатури і повного слова або двох чи більше повних слів, наприклад:

FA shroud = чохол ТВЗ, FA skeleton = каркас ТВЗ, FA bottom nozzle = хвостовик ТВЗ, FA top nozzle = головка ТВЗ, EECS accumulator = гідроємність CAOЗ, EECS heat exchanger = теплообмінник CAOЗ, SFP cooling line = лінія охолодження басейну витримки ВЯП, SFP cooling pump = насос розхолодження басейну витримки ВЯП, small break LOCA, large break LOCA, intermediate break LOCA, intersystem break LOCA.

Треба додати, що останні 4 англійські комбіновані аббревіатури в текстах галузі атомної енергетики використовуються паралельно з чистими аббревіатурами: *small break LOCA = SB LOCA, large break LOCA = LB LOCA, intermediate break LOCA = IB LOCA, intersystem break LOCA = IS LOCA.*

Дослідження показало, що способом аббревіації в терміносистемі атомної енергетики утворено 17 англійських термінів, що складає 2,4 % всього мовного матеріалу, та 4 українськомовні терміни, які становлять 0,6 % всього

досліджуваного корпусу термінів. Цей спосіб термінологічної номінації посідає 4 місце за продуктивністю в англійській мові, та 5 місце в українській мові серед інших способів номінації.

Загалом аббревіатури являють собою вторинні найменування, тому що вони виникають у мові науки не одночасно з появою відповідного поняття, а через деякий час, після того, як це поняття отримало своє мовне вираження в терміні-словосполученні. Ініціальні аббревіатури функціонують в наукових текстах поряд з термінами-словосполученнями як їх особливі паралельні еквіваленти (Соколенко, 1965, с. 6).

Термінологічні аббревіатури англійської та української терміносистеми ядерної енергетики є її невід'ємним елементом, а також мовним явищем, яке жваво демонструє стремління термінології до стислості найменувань, до економії термінологічних засобів, до семантичної конденсації позначень наукових понять.

Загалом морфологічний спосіб номінації в терміносистемі атомної енергетики представлено 96 англійськими одиницями (13, 7%) та 64 українськомовними одиницями (9, 2%).

3.3. Синтаксичний спосіб термінологічної номінації

Одним із найпоширеніших способів термінологічної номінації у більшості галузевих терміносистем є синтаксичний спосіб, який являє собою створення термінів-стійких словосполучень для називання та вираження складних наукових та технічних понять.

Вивчення відібраного матеріалу показало, що терміни-словосполучення, найменовані синтаксичним способом номінації, належать до найпродуктивніших типів термінів, який представлено 483 англійськими ТСС (69 %) та 497 українськими ТСС (71 %). Найбільш частотними термінами-словосполученнями є двокомпонентні ТСС, що визнається вченими характерним для будь-якої галузевої терміносистеми багатьох розвинених мов.

Дослідження демонструє те, що ТСС є стійкими словосполученнями, тобто вони мають більш чи менш стабільний порядок компонентів, обмеження заміни їх частин, багатократну повторюваність всього терміна-словосполучення в мовах. Важливим є те, що ТСС позначають одне, хоч і розчленоване, складне поняття і вносяться в мовлення в готовому вигляді. Як одиниці мови, ТСС фіксуються в термінологічних словниках поряд з термінами-словами. У реченні ТСС синтаксично не членуються і виступають як один член речення (Павлова, 2011, с. 60). ТСС характеризуються цілісністю значення та цілісністю номінації, тобто вони є цілісними за своєю номінативною функцією багатослівними назвами предметів, явищ та процесів у галузі ядерної енергетики.

Традиційно ТСС англійської та української мов за кількістю компонентів діляться на прості та складні. Прості ТСС – це мінімальні конструкції словосполучень, що складаються з одного головного і одного залежного компонента. Складні ТСС – це результат поширення відповідних простих словосполучень.

Назвемо та проілюструємо найпоширеніші 24 моделі створення термінів-словосполучень у терміносистемі ядерної енергетики англійської та української мов:

- 1) N + N: *criticality accident, accident conditions, contamination monitor*;
калібрування дозиметра, джерело випромінювання, показник безпеки;
- 2) A + N: *dry storage, nuclear accident, radioactive discharges*; *сухе зберігання, ядерна аварія, радіоактивні скиди, ядерна захищеність*;
- 3) P II + N: *absorbed dose, authorized discharge, committed dose*;
збагачений уран, накопичена доза, приписаний ліміт, відновлювані заходи;
- 4) P I + N: *ionizing radiation, regenerating cartridge, rotating equipment*;
вигоряючий поглинач, іонізуюче випромінювання, шунтуючий реактор;
- 5) N + (prep)+ N: *calibration of dosimeter*; *ліцензія на експлуатацію, стелаж для зберігання (палива), пенал для відходів, контейнер для відходів*;
- 6) N + N + N: *cliff edge limit, emergency control room, event tree analysis*;

коефіцієнт ефективності дози, частота пошкодження палива;

7) A + N + N: *normal ageing degradation, intermediate level waste, deterministic safety analysis*; кінцевий поглинач тепла, детерміністичний аналіз безпеки;

8) A + A + N: *fresh nuclear fuel, maximum permissible dose, small modular reactor*; радіаційна аварійна ситуація, зовнішній кризовий центр, блочна насосна станція;

9) N + A + N: *reactor main joint, reactor lower internals, reactor upper internals*; фільтр грубої очистки, випромінювання постійного струму, секція надійного живлення, фільтр мілкої очистки, циліндр високого тиску;

10) A + P II + N: *short lived waste, high enriched uranium, low enriched uranium, microbial influenced corrosion*; (немає українських прикладів);

11) P II + N + N: *committed equivalent dose, prestressed containment tendon, fixed fuel assembly*; закрите джерело випромінювання;

12) P II + A + N: *committed effective dose, spent nuclear fuel, anticipated operational occurrence*; постульована вихідна подія, розширені проектні умови, відпрацьоване ядерне паливо;

13) Adv + A + N: *гранично допустимі дози, дуже низькоактивні відходи, гранично допустима концентрація*; (немає англійських прикладів);

14) N + (prep) + N + N: *аварія з втратою теплоносія, контроль в діапазоні джерела, інструкція з ліквідації аварії, звіт з аналізу безпеки, комітет з питань безпеки*; (немає англійських прикладів);

15) N + (prep) + A + N: *введення в промислову експлуатацію, відмова з загальної причини, вплив на навколишнє середовище, експерт з радіаційного захисту, експерт з ядерної фізики*; (немає англійських прикладів);

16) N + N + (conj) + N: *structures, systems and component, power reduction and limitation*; система зв'язку та оповіщення; система контролю та управління; конструкції, системи та елементи;

17) N + N + N + N: *design basis event conditions, control rod drive mechanism, fuel assembly spacer grid, steam generator blowdown system*; (немає українських прикладів);

18) A + N + A + N: *граничні умови безпечної експлуатації, насосна станція додаткової води, резервний трансформатор власних потреб, технічний регламент безпечної експлуатації, технічна вода відповідальних споживачів, паливний насос високого тиску*; (немає англійських прикладів);

19) A + N + N + N: *low ferrite filler joint, radioactive waste treatment system, severe accident management guideline, essential power supply bus, primary makeup water system, residual heat removal system*; *нормальний режим роботи енергосистеми, резервована схема мережі електропостачання*;

20) N + N + (conj) + N + N: *in-containment instrumentation and control cable, failure modes and effects analysis*; (немає українських прикладів);

21) N + (prep) + N + A + N: *випробування на герметичність захисної оболонки, керівництво з управління важкими аваріями*; (немає англійських прикладів);

22) N + N + N + N + N: *reactor pressure vessel beltline region, fuel cladding leak detection system; система контролю тиску компенсатора тиску*;

23) A + N + Adv + A + N: *верхня частина внутрішньо корпусних пристроїв, нижня частина внутрішньо корпусних пристроїв*; (англійських прикладів немає);

24) N + (prep) + N + N + (prep) + N + A + N: *аварія з втратою теплоносія через розрив трубопроводу малого діаметру, аварія з втратою теплоносія через розрив трубопроводу середнього діаметру, аварія з втратою теплоносія через розрив трубопроводу великого діаметру*; (англійських прикладів немає).

З наданого списку поширених моделей номінації термінів-словосполучень у галузі атомної енергетики бачимо, що моделі 1-12, 16, 19 і 22 характерні для обох досліджуваних мов, тимчасом як моделі 17 і 20 є

властивими лише для англійської мови, а моделі 13-15, 18, 21, 23, 24 лише для української мови.

Порівняльний аналіз синтаксичного способу термінологічної номінації в галузі ядерної енергетики в англійській та українській мовах свідчить про те, що ізоморфною рисою двох мов є те, що цей спосіб є найпродуктивнішим в досліджуваній терміносистемі цих мов, і більшість структурних моделей термінів-словосполучень властива обом мовам. Тимчасом аломорфною рисою є те, що продуктивність цих моделей в англійській та українській мовах є різною, і більш того, деякі моделі взагалі характерні лише для однієї з мов.

Отже, створювані синтаксичним способом термінологічної номінації, ТСС характеризуються високою продуктивністю в більшості галузевих терміносистем, великою стійкістю синтаксичної структури, чіткою термінологічністю, високою інформативністю, цілісністю значення і номінації, прагненням до точності та однозначності, здатністю виражати найскладніші поняття і забезпечувати системність термінологічних рядів.

3.4. Іншомовні запозичення як спосіб термінологічної номінації

Пряме запозичення термінів із інших мов є ще одним із способів термінологічної номінації. Наукова та технічна термінологія має високу здатність сприймати іншомовні запозичення. Прямі запозичення формують спільний лексичний фонд у різних, не обов'язково споріднених мовах, що сприяє взаєморозумінню фахівців, які розмовляють різними мовами. Це означає, що зростання словникового складу мови за рахунок наукової термінології обов'язково супроводжується процесом запозичення окремих іншомовних слів, особливо разом із запозиченням відповідного наукового поняття (Скороходько, 1963, с. 58-86).

Як відомо, пряме запозичення може бути повним або частковим. При повному запозиченні об'єктом запозичення є як внутрішня, так і зовнішня форма. При частковому запозиченні – тільки внутрішня форма (мотивація).

Приклади, коли об'єктом запозичення служила лише зовнішня форма, майже не зустрічаються (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 109).

Повне запозичення передбачає пристосування іншомовного слова до фонетичних та морфологічних особливостей мови-реципієнта. Залежно від цього розрізняють повну та часткову асиміляцію. Повна асиміляція являє собою повне пристосування запозиченого елемента до особливостей мови-реципієнта: до його фонетичних та морфологічних законів. При частковій асиміляції деякі фонетичні та морфологічні особливості мови-продуцента зберігаються (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 36)

Основним способом часткового запозичення є калькування, тобто буквальный переклад елементів слова з мови-продуцента на мову-реципієнта. Калька буває повна та часткова. Повна калька – послідовний переклад у мові-реципієнті всіх елементів слова з мови-продуцента: лат. *hydrogenium* – рос. *водород* (корінь *hydr-* відповідає кореню *вод-*, корінь *-gen* кореню *род-*). Часткова калька – переклад у мові-реципієнті не всіх елементів слова, що надійшло з мови-продуцента: лат. *hydrogenium* – укр. *водень* (в українському перекладі немає відповідника латинському кореню *-gen*, проте є суфікс *-ень*, що не має аналогів у слові мови-продуцента) (Д'яков, Кияк, Куделько, 2000, с. 110).

Пряме запозичення може носити як національний, так і інтернаціональний характер. Критерієм визначення між інтернаціональним та національним запозиченням служить наявність даного слова принаймні у трьох неспоріднених мовах. «Інтернаціональність термінології, – підкреслюють Т. Панько, І. Кочан та Г. Мацюк, – безперечно, позитивна прикмета, хоч дехто розцінює її як хибу. Проте слід мати на увазі, що кожна наука в своїй основі інтернаціональна, у її створенні беруть участь учені різних країн світу. Кожен разом з відкриттям придумує, творить найбільш вдалу для відкритого поняття назву, яка переважно переходить з мови у мову» (Панько, Кочан, Мацюк, 1994, с. 165).

Потрібно зазначити, що неоднозначним в термінознавстві є ставлення до запозичених термінів. Деякі термінознавці – так звані пуристи – заперечують потребу запозичати терміни з інших мов, натомість пропонуючи творити терміни виключно з ресурсів власної мови (такі спроби були в німецькій, чеській мовах та українській мовах у 20-х роках ХХ століття). Проте насправді це не завжди вдається (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 37).

Інші науковці розглядають запозичення як об'єктивну реальність мовного життя, закономірне явище й важливий засіб збагачення певних галузей знання деяких національних мов. Вони називають переваги запозичених термінів, а саме: «їхню інтернаціональність, ізольованість від загальної системи мови, відсутність можливих переосмислень і асоціацій зі словами даної мови, однозначність» (Циткіна, 1988, с. 64). Однак ці науковці наголошують, що іншомовних слів у термінології не повинно бути більше 15%, оскільки наявність більшої кількості запозичень призводить до втрати термінологією національного обличчя (Білозерська, Возненко, Радецька, 2010, с. 38).

У досліджуваній терміносистемі ядерно-енергетичної промисловості запозичення як спосіб термінологічної номінації є малопродуктивним і посідає 4 місце за продуктивністю. Запозичення включають 14 одиниць англійської мови (2%) і 45 одиниць української мови (6, 4 %).

Слід зазначити, що запозичення термінів з інших мов можуть бути прямими та непрямими (опосередкованими). Прямі запозичення – це термінологічні одиниці, які потрапили в мову безпосередньо з мови-джерела, тим часом як опосередковані запозичення – це терміни, що потрапили в мову через одну або кілька інших мов-посередниць.

Проведений етимологічний аналіз показує, що головною групою в обох мовах є прямі запозичення з класичних мов: латини та давньогрецької, а також опосередковані запозичення з цих мов через західно-європейські мови.

Розглянемо англомовні терміни, які було найменовано шляхом запозичення лексичних одиниць з інших мов. У нашому досліджуваному

матеріалі вони складають 2% (14 одиниць). Умовно їх можна розділити на чотири групи.

Першою групою англомовних термінологічних запозичень є прямі запозичення з латини, наприклад: *validation, verification*.

Другою групою є опосередковані запозичення з латини через французьку мову, наприклад: *incident, accident, filter, sample, cable, repository, carbonization*.

Третьою групою є опосередковані запозичення з давньогрецької мови через інші мови, наприклад:

- а) через латину: *phase, chlorification, homogenization*.
- б) через французьку мову: *hydrate*;
- в) через французьку та латину: *hydrazine*.

До четвертої групи належить одне пряме запозичення із французької мови: *caisson*.

Проаналізуємо українськомовні терміни, що були найменовано способом запозичення термінологічних одиниць з чужоземних мов. У нашому корпусі термінів у галузі ядерної енергетики вони складають 6,4 % (45 одиниць). Умовно їх можна розділити на 6 груп.

Першою групою українськомовних запозичень є прямі запозичення термінів з латини, наприклад: *дефект, верифікація*.

Другою групою є опосередковані запозичення термінів з латини через французьку мову, наприклад: *модифікація, експлуатація, карбонізація, контроль, інцидент, реактивність, бор*.

Третьою групою є опосередковані запозичення з латини через західно-європейські мови, наприклад:

- а) мова-посередниця в етимологічному словнику української мови не вказана: *конденсатор, регулятор, автотрансформатор, деформація, локалізація*;
- б) через німецьку мову: *секція, інспекція, кабель, генератор*;
- в) через німецьку, французьку мови: *фільтр*;

г) через польську мову: *градирня*;

д) через англійську мову: *імпелер, інвертер, ротор, статор*.

Четвертою групою є опосередковані запозичення з латини через російську мову, наприклад: *резервування, натрій*.

П'ятою групою є опосередковані запозичення з давньогрецької через латину та західно-європейські мови, наприклад:

а) мова-посередниця в етимологічному словнику української мови не вказана: *деаератор, фаза, уран, йод, гомогенізація, гідрозингідрат*;

б) через латину: *водень, хлорування*;

в) через французьку, латину: *турбіна*.

Шостою групою є прямі та опосередковані запозичення термінів із сучасних західно-європейських мов, наприклад:

а) з німецької мови: *клема*; з німецької через французьку: *кесон*;

б) з французької мови: *демонтаж, реле, брикет, ремонт*;

в) з англійської мови: *валідація, кваліфікація, сцинтилятор, суперкомпактор*.

Добавлено примечание ((ТН21):

ВИСНОВКИ ДО ІІІ РОЗДІЛУ

У третьому розділі проведеного дослідження висвітлюються основні засоби термінологічної номінації на матеріалі терміносистеми атомної енергетики англійської та української мов, а саме: семантичний, морфологічний, синтаксичний способи та запозичення термінів з інших мов.

Семантичний спосіб завжди використовується на початкових етапах формування терміносистем. Він є одним із проявів вторинної номінації, коли наявні мовні засоби: загальноживані слова або терміни іншої терміносистеми, використовуються в новій для них функції – найменування поняття в галузі ядерної енергетики. У нашій терміносистемі цей спосіб посідає 2 місце за продуктивністю: його представлено 107 англійськими термінами (15, 3%) та 94 українськими термінами (13, 4 %).

Морфологічний спосіб є процесом утворення термінів за допомогою словотворчих засобів, таких як префікси, суфікси, складання основ та аббревіацію. Цей спосіб посідає 3 місце за продуктивністю: він включає 96 англійських одиниць (13, 7%) та 64 українські одиниці (9, 2 %).

Синтаксичний спосіб – це утворення термінів шляхом поєднання вже наявних термінів-слів у терміні-словосполучення для найменування нових спеціальних понять. Цей спосіб представлено 483 англійськими термінами (69%) та 497 українськими термінами (71 %), що означає що він посідає 1 місце за продуктивністю.

Запозичення термінів з інших мов як спосіб номінації посідає 4 місце за продуктивністю. Він включає 14 англійських термінів (2%) та 45 українських термінів (6,4%). Найбільшу групу виявлених запозичень у нашому матеріалі представляють прями та опосередковані запозичення з класичних мов, а саме: з латини та давньогрецької. Запозичення з інших мов в терміносистемі ядерної енергетики являють собою лише поодинокі випадки в обох досліджуваних мовах.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу комплексно та всебічно вивчити термінологічну номінацію та її суб'єкти, об'єкти, засоби та способи на матеріалі терміносистеми ядерної енергетики англійської та української мов.

1. Терміносистема атомної енергетики двох досліджуваних мов виявилась значною за обсягом термінологічних найменувань, суттєвою у сфері професійної комунікації та динамічною в процесі свого розвитку.

2. Термінологічна номінація виступає різновидом мовної номінації, який організовується та функціонує на основі тих самих принципів, що й загальномовна номінація. Однак термінологічна номінація характеризується трьома чітко визначеними ознаками, які відрізняють її від загальномовної номінації:

а) у процесі створення термінів значно більшу роль відіграє суб'єкт номінації, який активно впливає на вибір мовного знака та реалізацію самого процесу його формування;

б) термінологічна номінація є цілеспрямованим і творчим процесом, що виникає внаслідок комплексної взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів;

в) її міжнародний характер визначається тісними глобальними зв'язками, які сприяють розвитку та стандартизації у межах різних мовних просторів.

3. До суб'єктів термінологічної номінації в галузі атомної енергетики належать науковці, інженери, перекладачі, фахівці різних сфер, державні установи та організації, які займаються питаннями цієї тематики.

4. До об'єктів термінологічної номінації відносяться обладнання АЕС, його експлуатація, управління старінням обладнання, питання аварій, ядерної безпеки, радіаційного захисту та аварійної готовності тощо.

5. Розроблено тематичну класифікацію терміносистеми атомної енергетики, засновану на термінологічних назвах об'єктів номінації в двох мовах. Виділено 3 основні тематичні групи англійськомовних та українськомовних термінів у сфері атомної енергетики, що об'єднані спільними семантичними ознаками:

I. Обладнання атомних електростанцій, його експлуатація й аварії, пов'язані з обладнанням (всього 274 терміни / 39, 2% у кожній мові), а саме:

а) обладнання атомних електростанцій, наприклад: *chemical and control volume system* – система контролю водно-хімічного режиму першого контуру, *high pressure safety injection system* – система аварійного вприскування високого тиску;

б) експлуатація атомних електростанцій, наприклад: *operation* – експлуатація, *routine check* – планова перевірка, *routine inspection* – плановий нагляд;

в) аварії та види аварій на обладнанні АЕС, наприклад: *emergency* – аварійна ситуація, *accident* – аварія, *loss of reactivity control* – втрата контролю реактивністю;

II. Управління старінням обладнання АЕС (всього 218 термінів / 31, 1% у кожній мові), а саме:

а) причини старіння обладнання АЕС: *physical depreciation of equipment* – фізичний знос обладнання, *radiation exposure* – радіаційне випромінювання, *multiply temperature changes* – багаторазові температурні зміни;

б) старіння обладнання АЕС та його види, наприклад: *physical aging* – фізичне старіння, *chemical aging* – хімічне старіння, *radiation aging of equipment* – радіаційне старіння обладнання;

в) управління старінням обладнання атомних електростанцій, наприклад: *condition monitoring* – контроль стану, *aging effects* – ефекти старіння, *aging management* – управління старінням;

III. Ядерна безпека, радіаційний захист та аварійна готовність (всього 208 термінів / 29, 7% у кожній із мов), а саме:

а) ядерна безпека, наприклад: *nuclear safety* – ядерна безпека, *global nuclear safety* – глобальна ядерна безпека, *safety layers* – ешелони безпеки;

б) радіація та радіаційний захист, наприклад: *radiation* – випромінювання, *radiation protection* – радіаційний захист, *radiation emergency* – радіаційна аварійна ситуація;

в) аварійна готовність, наприклад: *emergency control room* – резервний цит управління, *accident management* – управління аварією, *recovery actions* – відновлювальні заходи.

6. До засобів термінологічної номінації в сфері атомної енергетики обох мов відносяться лексичні одиниці, такі як слова і сталі словосполучення, здебільшого субстантивного типу.

7. Вивчення засобів термінологічної номінації нерозривно пов'язано з аналізом граматичної структури термінів у формі слів та словосполучень, їхніх структурних підтипів і моделей, за якими вони створюються.

Розроблено структурну класифікацію термінологічних одиниць терміносистеми ядерної енергетики, яка базується на їхньому граматичному аналізі й включає в себе такі 2 головні структурні групи:

I. Терміни-слова (ця структурна група містить 184 англомовні одиниці / 26, 3 % та 165 українськомовних одиниць / 23, 5 %). Терміни-слова використовуються в цій терміносистемі і як самостійні номінативні одиниці, і як компоненти термінів-словосполучень, тому їх загальна роль у функціонуванні та розвитку цієї терміносистеми є досить важливою.

II. Терміни-словосполучення (ця структурна група налічує 516 англомовних термінів / 73, 7 % та 535 українськомовних термінів / 76, 5 %). Переважання термінів-словосполучень обумовлюється тим, що вони найповніше виражають комплекс ключових ознак складного поняття, відображають у своїй структурі родо-видові, партитивні та інші парадигматичні зв'язки, сприяють чіткості та впорядкованості термінологічних рядів.

Терміни-слова, у свою чергу, поділяються на такі структурні підгрупи:

а) терміни-прості слова, які включають 41 англійський термін (5,9 %) та 38 українських термінів (5, 4 %), наприклад: англ. *switch, age, alloy, cable*; укр. *фаза, ротор, проба, тиск*;

б) терміни-похідні слова, що містять 116 англійських термінів (16, 6 %) та 101 український термін (14, 4 %), наприклад: англ. *braker, containment, commissioning, detection*; укр. *ємність, підігрівач, перемичка, старіння*;

в) терміни-складні слова, як включають 10 англомовних одиниць (1, 4%) та 22 українськомовні одиниці (3, 1%), наприклад: англ. *meltdown, shutdown, switchgear, walkdown*; укр. *зразок-свідок, гермопенал, термонара, теплообмінник*;

г) терміни-аббревіатури, які містять в нашому матеріалі нараховують 17 англомовних термінів (2, 4 %) та 4 українськомовних терміна (0, 6 %), наприклад: англ. *NPP, CDF, ECCS, PSA*; укр. *АЕС, ВЯП, ПАВ, ЯМ*.

Терміни-словосполучення, у свою чергу, поділяються на такі структурні підгрупи:

а) прості ТСС, які складають 327 англійських одиниць (46,7 %) та 319 українських одиниць (45, 6%), наприклад: англ. *refueling machine, sampling system, solenoid pump*; укр. *блочний трансформатор, соленоїдний клапан, верхній блок*;

б) складні ТСС, що містять 189 англійських термінів (27%) та 216 українських одиниць (30, 9%), наприклад: англ. *failure modes and effects analysis, reactor pressure vessel beltline*; укр. *фільтр мілкої очистки, захист від перевищення швидкості, система відбору проб*.

8. Основними способами термінологічної номінації в сфері атомної енергетики в двох досліджуваних мовах виявилися такі:

а) семантичний спосіб, що містить термінологізацію та транстермінологізацію (107 англійських термінів / 15, 3% та 94 українські терміни / 13, 4 %);

б) морфологічний спосіб, який включає деривацію, основокладання та аббревіацію ТСС (96 англійських одиниць / 13, 7% та 64 українські одиниці / 9, 2 %);

в) синтаксичний спосіб (483 англійські терміни / 69% та 497 українських термінів / 71 %) :

г) запозичення термінів з інших мов (14 англійських термінів / 2% та 45 українських термінів / 6,4%).

Найпродуктивнішим способом в досліджуваній терміносистемі виявився синтаксичний спосіб, оскільки він дає змогу створювати нові терміни-словосполучення шляхом поєднання вже наявних термінів-слів, що є ефективним для найменування складних понять.

9. Однією із характерних тенденцій у термінологічній номінації досліджуваної терміносистеми є домінування синтаксичного способу найменування термінів. Більше того, можна припустити, що цей спосіб залишатиметься ключовим у подальшому розвитку зазначеної терміносистеми

та продовжуватиме відігравати провідну роль у формуванні нових термінів у майбутньому.

10. Порівняльний аналіз вивчення термінологічної номінації терміносистем ядерної енергетики англійської та української мов показав, що процес номінації, основні способи його реалізації, їх продуктивність та тенденції у терміносистемі ядерної енергетики в англійській та українській мовах є надзвичайно схожими, а наявні відмінності мають мінімальне значення. Ця схожість зумовлена тим, що терміносистеми ядерної енергетики обох досліджуваних мов базуються на єдиній поняттєвій системі атомної енергетики, а також спираються на одну і ту ж фізичну теорію ядерних реакцій.

11. Перспективи подальшого дослідження терміносистеми атомної енергетики, на нашу думку, полягають у вивченні семантичних, функціональних та перекладацьких аспектів цієї маловивченої терміносистеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Азарова Л.С., Лепко Г.В. Основні визначення типів номінації в сучасному мовознавстві. *Мовознавство*, № 1. Київ, 2010. С. 86-90.

2. Бабій І.О., Голянич М.І., Стефурак Р.І. Словник лінгвістичної термінології: лексикологія, фразеологія, лексикографія. Івано-Франківськ: Прикарп. нац. ун-т ім. І. Стефаніка, 2024. 336 с.

3. Білозерська Л.П., Возненко Н.В., Радецька С.В. Термінологія та переклад: Навч. посіб. для студ. філол. напряму підготовки. Вінниця : НОВА КНИГА, 2010. 232 с.

4. Богуцька М.Ф., Крижанівська А.В., Марченко В.С. та ін. Склад і структура термінологічної лексики української мови: Монографія. Київ: Наук. думка, 1984. 193 с.

5. Вакуленко М.О. Українська термінологія: комплексний лінгвістичний аналіз: Монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 361 с.
6. Вакулик І.І. Особливості термінологічної номінації. *Вісник Дніпр. ун-ту ім. А. Нобеля, серія «Філологічні науки», № 2(12)*. Дніпро: Дніпр. ун-т, 2016. С. 196-200.
7. Васенко Л.,А., Дубічинський О.М., Кринець О.М. Фахова українська мова: Навч. посібник. Київ: Центр учб. літ., 2008. 272 с.
8. Вус М.І. Терміни-словосполучення в українській біологічній термінології. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка», серія: «Проблеми української термінології»*. Львів: вид-во НУ «Львівська політехніка», 2014. № 791. С. 43-48.
9. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ: Вид. дім «KM Academia», 2000. 218 с.
10. Зарицький М.С. Актуальні проблеми українського термінознавства: Навч. посіб. Київ: ІВЦ вид-во «Політехніка», 2004. 124 с.
11. Іващенко В.Л. Когнітивне термінознавство: перспективи розвитку. *Термінологічний вісник*. Київ, 2011. № 1. С. 47-54.
12. Карабан В.І. Переклад наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова Книга, 2004. 576 с.
13. Кияк Т.Р. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць. *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*, 2008, № 38. С. 77-80.
14. Кондратюк Н.В. Термінознавство: напрямки дослідження і наукові школи. *Проблеми лінгвістичної семантики: Зб. матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (17 листопада 2023 року)*. Рівне: РДГУ, 2023. С. 34-36.
15. Константінова О.В. Особливості номінації в англійській термінології оподаткування. *Слов'янський вісник. Серія: Філологічні науки*. Рівне: РІС КСУ, 2004. Вип. 5. С. 112-127.

16. Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 423 с.

17. Кочан І.М. Українське термінознавство сьогодні. *Studia philologica: Збірник наукових праць*. Львів: ЛНУ, 2017. Вип. 9. С. 93-101.

18. Литвинко О.А. Словотвірні характеристики багатокomпонентних термінів англійської термінологічної підсистеми машинобудування. *Філологічні трактати*. Суми: СумДУ, 2010. Вип. 1. С. 57-64.

19. Овсієнко Л.М. Поліфункційність терміна в сучасному термінознавстві. *Вісник КНЛУ. Серія: Філологія*. Том 25, №1. Київ, 2022. С. 89-97.

20. Павлова О.І. Терміни, професіоналізми і номенклатурні знаки (до проблеми класифікації спеціальної лексики). *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка», серія: «Проблеми української термінології»*. Львів: вид-во НУ «Львівська політехніка», 2008, № 620, с. 49-54.

21. Павлова О.І. Основи термінознавства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Рівне: вид-во «Волинські обереги», 2011. 200 с.

22. Павлова О.І. Термінознавство в Україні сьогодні. *Проблеми лінгвістичної семантики: Зб. матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (17 листопада 2023 року). Рівне: РДГУ, 2023. С. 20-23.

23. Павлова О.І. Термінологічна номінація: її специфіка, об'єкти, способи і засоби. *Проблеми лінгвістичної семантики: Зб. матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф.* (15 листопада 2024 року). Рівне: РДГУ, 2024. С. 34-36.

24. Павлова О.І., Панащенко Л.Й. Характеристика термінологічної номінації в англomовній терміносистемі атомної енергетики. *Studia philologica: Зб. студ. наук. праць*. Рівне: РДГУ, 2025. Випуск 9. С. 98-105.

25. Панащенко Л.Й. Способи термінологічної номінації в терміносистемі ядерної енергетики англійської мови. *Проблеми лінгвістичної семантики: Зб. матер. X Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (20 листопада 2025 року). Рівне: РДГУ, 2025. С. 142-145.

26. Панько Т.І. Від терміна до системи. Львів: Вища школа, 1979. 148 с.

27. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. Львів: Світ, 1994. 216 с.

28. Попович Ю.В., Бялик В.Д. Поняття термінології та терміносистеми в сучасній лінгвістиці. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70). № 2. Ч.2. Симферопіль, 2020. С. 206-211.

29. Сологор І.М. Структура віддієслівного словотвірного гнізда у німецькій медичній термінології. *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія: Всеукр. зб. наук. пр. Черкаси: ЧПТІ*, 2001. № 5. С. 225-229.

30. Сопронюк К.С. Лексико-семантичні особливості ядерної термінології (на матеріалі кіносценарію «Чорнобиль»). Дис. ... магістра. Київ: НТУ «Київ. політехн. ін-т ім. І. Сікорського», 2023. 99 с.

31. Симоненко Л.О. Українська термінологія кінця ХХ століття (теорія та практика). *Українська термінологія і сучасність*: Матер. II Всеукр. конфер. Київ, 1997. С. 10-14.

32. Томіленко Л.М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: Монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.

33. Харчук Л.В. Електроенергетичні професіоналізми у фаховій комунікації. *Інформація, комунікація, суспільство*: Матер. 3-ї Міжнародної конференції ICS-2014. Львів: вид-во Львів. Політехніки, 2014. С 146-147.

34. Харчук Л.В. Формування та системна організація української електроенергетичної терміносистеми. Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів: вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 206 с.

35. Квитко І.С. Термин в науковом документе. Львов: Вища школа, 1976. 128 с.

36. Павлова О.И. Лексемные и фраземные средства терминологической номинации (на материале английской автомобильной терминосистемы): Дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Киев: изд-во КГУ, 1985. 189 с.

37. Пристайко Т.С. Номинация в сфере специальной коммуникации. Дис. ... докт. филол. наук: 10.02.02. Днепропетровск, 1997. 396 с.
38. Соколенко А.П. Сокращения в английской научно-технической литературе (на материале радиотехнической терминологии). Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Киев, 1965. 18 с.
39. Скороходько Э.Ф. Структура и семантика английских научно-технических терминов. *Прикладная лингвистика и машинный перевод*. Киев: изд-во КГУ, 1962. С. 30-66.
40. Скороходько Э.Ф. Вопросы перевода английской технической литературы (Перевод терминов). Киев: КГУ, 1963. 91 с.
41. Циткина Ф.А. Терминология и перевод (К основам сопоставительного терминоведения): Монография. Львов: Вища школа, 1988. 156 с.
42. Cabre, M. Teresa. *Terminology: Theory, Methods, and Applications*. Philadelphia PA: John Benjamins, 1998. 248 p.
43. Felber, Helmut. *Trends in Terminology*. Wien: Infoterm, 1984. 17 p.
44. Felber, H. *Terminology Manual*. Paris: UNESCO; Infoterm, 1984. 426 p.
45. Felber H. *Terminology and Neology*. *Termnet News*. 1987. №19. 1-2 pp.
46. Nuorponen, Anita. *Terminological Concept Systems: an International Handbook. Languages for Special Purposes*. Helsinki, 2018. Pp. 453-468.
47. Pavlova, Olga. *The Theory and Practice of Terminology Science / Теорія та практика термінознавства: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів*. Рівне: вид-во «Волинські обереги», 2017. 96 с.
48. Picht, Heribert. *The Science of Terminology: History and Evolution. Terminologija*. Vilnius, 2011. Issue № 18. Pp. 4-21.
49. Suonnuuti, Heidi. *Guide to Terminology*. 2-nd ed. Helsinki: Tekniikan Sanastokeskus, 2001. 46 p.

Список використаних джерел термінології атомної енергетики:

50. Міжнародне Агентство з Атомної Енергії. Готовність і реагування у випадку ядерної чи радіаційної аварійної ситуації: Загальні вимоги безпеки № GSR Частина 7. Відень: МАГАТЕ, 2015. 144 с.

51. Міжнародне Агентство з Атомної Енергії. Управління старінням атомних електростанцій: керівництво з безпеки № NS-G-2.12. Відень: МАГАТЕ, 2009. 92 с.

52. Міжнародне Агентство з Атомної Енергії. Оцінка безпеки установок та діяльності: Загальні вимоги безпеки № GSR Частина 4. Відень: МАГАТЕ, 2009. 63 с.

53. Принципи ВАО АЕС. Майстерність попередження потрапляння сторонніх предметів. PL 2012-8. Київ, 2012, 16 с.

54. International Atomic Energy Agency. Ageing management and development of a programme for long-term operation of nuclear power plants: Specific Safety Guide No. SSG-48. Vienna: IAEA, 2018. 92 p.

55. International Atomic Energy Agency. Preparedness and Response for a Nuclear or Radiological Emergency. General Safety Requirements. No. GSR Part 7. Vienna: IAEA, 2015. 135 p.

56. International Atomic Energy Agency. Design of the Reactor Coolant System and Associated Systems for Nuclear Power Plants: Specific Safety Guide No. SSG-56. Vienna: IAEA, 2018. 101 p.

57. International Atomic Energy Agency. Safety assessment for facilities and activities. General Safety Requirements. No. GSR Part 4. Vienna: IAEA, 2009. 56.

58. International Atomic Energy Agency. Safeguard techniques and equipment: 2011 edition. Vienna: IAEA, 2011. 152 p.

59. International Atomic Energy Agency. Assessment and management of ageing of major nuclear power plant components important to safety: In-Containment instrumentation and control cables. Vienna: IAEA, 2000. 136 p.

ДОДАТОК

АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНІВ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Тематична група №1: “NPP equipment, its operation and related accidents”

№ п/п	Термін англійською мовою	Структура терміна	Структурна модель	Спосіб термінологічної номінації	Переклад українською мовою
1.	abnormal operation	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	порушення нормальної експлуатації
2.	absorber part	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	надставка

3.	absorber rod	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	поглинаючий стрижень
4.	accelerated preventive protection	складне словоспол.	Part II+A+N	синтаксичний	прискорений попереджувальний захист
5.	accumulator	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	ємність
6.	air breaker	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	повітряні вимикачі
7.	air cooler	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	повітряний охолоджувач
8.	air-operated valve	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	пневмопривідний клапан
9.	anticipated operational occurrence	складне словоспол.	Part II+A+N	синтаксичний	очікувана експлуатаційна подія
10.	ATWS (anticipated transient without scram)	ініціалізм	Abbr.	морфологічний (абревіація)	ОПР без САЗ (очікуваний перехідний режим без спрацювання аварійного захисту)
11.	arrester	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	розрядник
12.	automatic DG load pickup sequencer	складне словоспол.	A+Abbr+N+N N	синтаксичний	автоматика ступінчатого навантаження
13.	automatic power controller	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	автоматичний регулятор потужності
14.	autotransformer	похідне слово	Pref+Pref +R+Suf	морфологічний (афіксація)	автотрансформатор
15.	auxiliary transformer (house load transformer)	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	трансформатор власних потреб

16.	beyond design-basis accident	складне словоспол.	Prep+N+N	синтаксичний	запросектна аварія
17.	blind specimen	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	закритий зразок
18.	booster pump	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	бустерний насос
19.	borated absorber	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	борований поглинач
20.	boric acid tank	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	бак борного концентрату
21.	boron	просте слово	R	запозичення з латинської (хім. термінологія)	бор
22.	breaker	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	вимикач
23.	bus	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	секція
24.	bus wire	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	шинопровід
25.	butterfly valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	зворотньо-поворотна засув
26.	central hall	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	центральний зал
27.	chemical and volume control system (CVCS)	складне словоспол.	N+Conj+N+N N	синтаксичний	система контролю водно-хімічного режиму першого контуру
28.	chlorination	похідне слово	R+Suf+Suf	запозичення з латинської (хім. термінологія)	хлорування
29.	coarse strainer	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	фільтр грубої очистки

30.	coastdown operation	складне словоспол.	N+N	синтаксичний	потужнісний ефект реактивності
31.	cold header	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	холодний колектор
32.	cold shutdown	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	холодна зупинка
33.	commissioning	похідне слово	Pref+R+Suf+Suf	семантичний (термінологізація)	введення в промислову експлуатацію
34.	condensate storage tank	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	бак запасу конденсату
35.	condenser	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	конденсатор
36.	condition-based maintenance	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ремонт за технічним станом
37.	confinement	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	локалізація
38.	containment	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	захисна оболонка (гермооболонка)
39.	containment integrated leak rate test	складне словоспол.	N+PartII+N+N+N	синтаксичний	випробування на герметичність (цілісність) захисної оболонки (ядерного реактора)
40.	containment spray pump	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	спринклерний насос
41.	containment spray tank	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	бак спринклерного розчину
42.	continuing training	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	підтримання кваліфікації

43.	control rod	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	регулівний стрижень
44.	control rod drive mechanism	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	привід органів регулювання системи управління та захисту
45.	control valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	регулівний клапан
46.	coolant	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	теплоносій
47.	cooling tower	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	градирня
48.	core baffle	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	вигородка
49.	corium	похідне слово	R+Suf	запозичення з латинської	коріум (розплав ядерного палива)
50.	crew performance observation	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	спостереження за роботою зміни
51.	current transformer	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	трансформатор струму
52.	cylinder rotor	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	ротор циліндра
53.	deaerator	похідне слово	Pref+R+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	деаератор
54.	decommissioning	похідне слово	Pref+Pref+R+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	виведення з експлуатації
55.	decontamination shaft	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	шахта дезактивації
56.	demineralizer	похідне слово	Pref+R+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	знесолювальна установка

			Suf		
57.	design-basis accident	складне словоспол.	N+N	синтаксичний	проектна аварія
58.	diesel generator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	дизель-генератор
59.	direct current board	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	щит постійного струму
60.	design extension conditions	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	запроектні умови
61.	ECCS (mergency core cooling system)	ініціалізм	Abbr.	морфологічний (аббревіація)	САОЗ (система аварійного охолодження активної зони)
62.	ECCS accumulator	складне словоспол. (a descriptive noun phrase)	Abbr+N	синтаксичний	гідроємність САОЗ
63.	ECCS heat exchanger	складне словоспол.	Abbr+N+N	синтаксичний	теплообмінник САОЗ
64.	electrical devices stack	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	етажерка електрообладнання
65.	essential power supply bus	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	секція надійного живлення
66.	essential service water	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	технічна вода відповідальних споживачів
67.	exciter	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	збудник
68.	FA bottom nozzle	складне словоспол.	Abbr+N+N	синтаксичний	хвостовик ТВЗ

69.	FA imitator = dummy (професіоналізм)	складне словопол.	Abbr+N	синтаксичний	імітатор ТВЗ
70.	FA shroud	складне словопол.	Abbr+N	синтаксичний	чохол (ТВЗ)
71.	FA skeleton	складне словоспол.	Abbr+N	синтаксичний	каркас ТВЗ
72.	FA top nozzle	складне словоспол.	Abbr+N+N	синтаксичний	головка ТВЗ
73.	fast-acting steam dump valve to atmosphere	складне словоспол.	A+N+N+N+ prep+N	синтаксичний	швидкодіюча редуційна установка скидання пари в атмосферу
74.	fast-acting steam dump valve to condenser	складне словоспол.	A+N+N+N+ prep+N	синтаксичний	швидкодіюча редуційна установки скидання пари в конденсатор
75.	fast-acting steam dump valve to house loads	складне словоспол.	A+N+N+N+ prep+N+N	синтаксичний	швидкодіюча редуційна установка скидання пари на власні потреби
76.	fast-acting steam isolation valve, main steam isolation valve (MSIV)	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	швидкодіючий запірно- відсічний клапан (ШЗВК)
77.	field	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	зона (виконання робіт), експлуатаційні умови
78.	field force	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	напруженість поля
79.	filter	просте слово	R	запозичення з латинської (через французьку)	фільтр
80.	fine strainer	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	фільтр м'якої очистки

81.	fire suppression system	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	система пожежогасіння
82.	fixed fuel assembly	складне словоспол.	Part II+N+N	синтаксичний	робоча касета
83.	follower	похідне слово	R+suf	семантичний (термінологізація)	аварійна регулююча касета
84.	foreign material exclusion	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	запобігання потраплянню сторонніх предметів
85.	fresh steam	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	свіжа пара
86.	fuel assembly	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	тепловиділяюча збірка
87.	fuel assembly spacer grid	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	дистанційна решітка паливної збірки
88.	fuel rod	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	паливний стрижень, тепловиділяючий елемент, твел
89.	full-scope simulator	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	повномасштабний тренажер
90.	gas-insulated breaker	просте словоспол.	A +N	синтаксичний	елегазовий вимикач
91.	gate valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	засувка
92.	generator	похідне слово	R+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	генератор
93.	globe valve, syn. ball valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	кульковий клапан
94.	governor	похідне слово	R+suf	морфологічний (афіксація)	регулятор

95.	grid	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	енергомережа
96.	grid dispatcher	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	диспетчер енергомережі
97.	grid limitation	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	системне обмеження
98.	heat exchanger	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	теплообмінник
99.	heater	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	підігрівач
100.	hermetic case	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	гермопенал
101.	high head safety injection pump	складне словоспол.	A+N+N+N+N	синтаксичний	насос впорскування бору високого тиску
102.	high pressure cylinder	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	циліндр високого тиску
103.	high pressure heater	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	підігрівач високого тиску
104.	HPSIS (high pressure safety injection system)	ініціалізм	Abbr.	морфемний (аббревіація)	система аварійного вприскування високого тиску (CAOЗ високого тиску)
105.	hot header	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	гарячий колектор
106.	hot shutdown	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	гаряча зупинка
107.	HPSIP (high pressure safety injection pump)	ініціалізм	Abbr.	морфемний (аббревіація)	насос введення бору високого тиску
108.	human error	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	помилка персоналу

109.	hydrazine hydrate	просте словоспол.	N+N	запозичення з латинської (хім. термінологія)	гідразингідрат
110.	hydrogen	морфологіч. складне слово	R+interfix+R	запозичення з латинської (хім. термінологія)	водень
111.	IB LOCA (intermediate break LOCA)	змішана аббревіатура	initialism+ acronym	аббревіація	аварія з втратою теплоносія через розрив трубопроводу середнього діаметру (середня течя)
112.	impeller	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	імпелер
113.	in-core monitoring system	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	система внутрішньореакторного контролю
114.	in-service inspection	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	експлуатаційний контроль
115.	inspection shaft	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	шахта ревізії
116.	instrumentation and controls	просте словоспол.	N+Conj+N	синтаксичний	контрольно-вимірювальні прилади
117.	interconnecting pipe	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	перемичка
118.	intermediate range monitor	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	контроль проміжного діапазону
119.	invertor	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	інвертор
120.	IS LOCA (intersystem loss-of-coolant accident)	змішана аббревіатура	initialism + acronym	аббревіація	аварія з втратою теплоносія в суміжних системах

121.	isolation valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	відсічний клапан
122.	LB LOCA (large break loss-of-coolant accident)	змішана аббревіатура	initialism+ acronym	аббревіація	аварія з втратою теплоносія через розрив трубопроводу великого діаметру (велика течя)
123.	limiting condition of operation	складне словоспол.	Part I+N+ Prep+N	синтаксичний	граничні умови експлуатації
124.	load factor	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	коефіцієнт навантаження
125.	load reduction	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	зниження навантаження
126.	load following	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	зміна навантаження згідно заданого графіку
127.	LOCA (loss of coolant accident)	акронім	acronym	аббревіація	аварія з втратою теплоносія
128.	LOOP (loss of off-site power)	акронім	acronym	аббревіація	втрата зовнішнього електропостачання
129.	loss of reactivity control	складне словоспол.	N+Prep+N+N	синтаксичний	втрата управління реактивністю
130.	low power physics test	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	перевірка нейтронно-фізичних характеристик (активної зони)
131.	low pressure cylinder	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	циліндр низького тиску
132.	low pressure heater	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	підігрівач низького тиску

133.	LPSIS (low pressure safety injection system)	ініціалізм	Abbr.	морфемний (абревіація)	система аварійного вприскування низького тиску (CAOЗ низького тиску)
134.	LPSIP (low pressure safety injection pump)	ініціалізм	Abbr.	морфемний (абревіація)	насос аварійного і планового охолодження (активної зони)
135.	main control room	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	блоковий щит керування
136.	main gate valve	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	головна запірна засувка
137.	main steam header	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	головний паровий колектор
138.	main transformer	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	блочний трансформатор
139.	makeup water pumping station	складне словоспол.	N+N+Part I+ N	синтаксичний	насосна станція додаткової води
140.	makeup water treatment facility	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	станція очищення додаткової води
141.	meltdown	складне слово	R+R	семантичний (термінілогізація)	плавлення (активної зони)
142.	minimum controlled power level	складне словоспол.	A+Part II+N+ N	синтаксичний	мінімально контрольований рівень потужності
143.	moderator	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	сповільнювач
144.	moisture separator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	вологовіддільник
145.	monitoring and	складне словоспол.	N +Conj+N	синтаксичний	система контролю і управління

	control system		+N		
146.	motor-driven feedwater pump	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	насос живильної води з електроприводом
147.	multi-purpose canister	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	багатоцільовий контейнер
148.	near miss	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	подія, що не розвинулась
149.	neutron flux control equipment	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	апаратура контролю нейтронного потоку
150.	neutron flux density	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	щільність потоку нейтронів
151.	nominal power rate	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	номінальна потужність
152.	non-radiologically controlled area	складне словоспол.	Adv+Part II +N	синтаксичний	зона вільного доступу, «чиста» зона
153.	normal operation bus	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	секція нормальної експлуатації
154.	nuclear auxiliary building	складне словоспол.	A+A+N	синтаксичний	обстрійка реакторного відділення
155.	nuclear fission	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ядерний поділ
156.	nuclear fusion	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	термоядерний синтез
157.	oil conservator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	бак-розширювач
158.	open specimen	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	відкритий зразок
159.	operating license	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ліцензія на експлуатацію

160.	operating experience	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	досвід експлуатації
161.	operating personnel	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	оперативний персонал
162.	overspeed protection	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	захист від перевищення швидкості (обертання ротора турбіни)
163.	phase	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	фаза
164.	PORV (pilot-operated relief valve)	акронім	acronym	аббревіація	імпульсно-запобіжний пристрій
165.	pipe	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	трубопровід
166.	pneumatic drive	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	пневмопривід
167.	power density distribution	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	розподіл щільності енерговиділення (в реакторі)
168.	power reduction and limitation	складне словоспол.	N+N+Conj+N	синтаксичний	розгрузка і обмеження потужності
169.	power transformer	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	силовий трансформатор
170.	pressure	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	тиск
171.	pressurized water reactor (PWR)	складне словоспол.	Part II+N+N	синтаксичний	реактор з водою під тиском
172.	pressurizer	похідне слово	R+Suf+Suf+ +Suf	морфологічний (афіксація)	компенсатор тиску
173.	pressurizer pressure control system	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	система контролю тиску компенсатора тиску

174.	preventive maintenance	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	планово-попереджувальне технічне обслуговування та ремонт
175.	primary circuit	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	перший контур
176.	primary makeup water system	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	система підживлення першого контуру
177.	process parameter	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	технологічний параметр
178.	primary piping	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	трубопроводи першого контуру
179.	protective tube unit	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	блок захисних труб
180.	pump	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	насос
181.	radiation control room	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	щит радіаційної безпеки
182.	radiation controlled area	складне словоспол.	N+Part II+N	синтаксичний	зона суворого режиму (контрольована зона)
183.	reactivity	похідне слово	Pref+R+Suf+Suf	запозичення (хім. термінологія)	реактивність
184.	reactor	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	реактор
185.	reactor cavity	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	шахта реактора
186.	reactor coolant pipe	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	трубопровід першого контуру
187.	reactor coolant pump	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	головний циркуляційний насос

188.	reactor core	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	активна зона реактора
189.	reactor core barrel	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	корзина активної зони реактора
190.	reactor internals, vessel internals	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	внутрішньо корпусні пристрої
191.	reactor main joint	складне словоспол.	N+A+N	синтаксичний	головний роз'єм реактора
192.	reactor pressure vessel	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	корпус реактора
193.	reactor lower internals	складне словоспол.	N+A+N	синтаксичний	нижня частина внутрішньо корпусних пристроїв
194.	reactor upper internals	складне словоспол.	N+A+N	синтаксичний	верхня частина внутрішньо корпусних пристроїв
195.	recombiner	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	рекомбінаційна установка
196.	rectifier	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	випрямляч
197.	refueling	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	перевантаження палива
198.	refueling machine	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	перевантажувальна машина
199.	refueling outage	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	зупинка для перезавантаження палива
200.	refueling pool	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	басейн перевантаження палива
201.	reheater	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	перегрівач

202.	relay	просте слово	R	запозичення з французької	реле
203.	relay control board	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	релейний щит керування
204.	relief valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	редукційний клапан
205.	residual heat removal system	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	система відведення залишкового тепловиділення
206.	rotor	просте слово	R	запозичення з латинської	ротор
207.	run-to-failure maintenance	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	технічне обслуговування з фактом напрацювання до відмови
208.	safety train	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	канал безпеки
209.	safety valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	запобіжний клапан
210.	sample	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	проба
211.	sampling system	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	система відбору проб
212.	SB LOCA (small break loss-of-coolant accident)	змішана абrevіатура	initialism+ асронум	абrevіація	аварія з втратою теплоності через розрив трубопроводу малого діаметру (мала течя
213.	SCRAM (safety control rod axeman)	акронім	асронум	абrevіація	спрацювання аварійного захисту реактора (аварійна зупинка)
214.	secondary circuit	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	другий контур

215.	semi-hot shutdown	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	напівгаряча зупинка
216.	surveillance test	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	регламентні випробування
217.	service water	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	технічна вода
218.	severe accident	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	важка аварія
219.	SFP cooling line	складне словопол.	Abbr+N+N	синтаксичний	лінія охолодження басейну витримки ВЯП
220.	SFP cooling pump (spent fuel pool cooling pump)	складне словоспол.	Abbr+Part I +N	синтаксичний	насос розхолодження басейну витримки ВЯП
221.	shielding fuel assembly	складне словопол.	Part I+N+N	синтаксичний	касета екран
222.	shunting reactor	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	шунтуючий реактор
223.	shutdown	нейтральне складне слово	R+R	морфологічний (словоскладання)	зупинка
224.	single mode failure	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	одинична відмова
225.	single-phase transformer	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	однофазний трансформатор
226.	sipping system	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	сіппінг-система
227.	solenoid valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	соленоїдний клапан
228.	source range monitor	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	контроль в діапазоні джерела

229.	specimen	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	зразок
230.	spent fuel pool (SFP)	складне словоспол.	Part II+N+N	синтаксичний	басейн витримки відпрацьованого (ядерного палива)
231.	spray nozzle	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	форсунка
232.	spray pond	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	бризгальний басейн
233.	sprayer	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	зрошувач
234.	standby auxiliary transformer (backup house load transformer)	складне словоспол.	A+A+N	синтаксичний	резервний трансформатор власних потреб
235.	station blackout (SBO)	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	втрата зовнішнього енергопостачання з відмовою аварійних дизель-генераторів
236.	stator	просте слово	R	запозичення з латинської	статор
237.	steam generator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	парогенератор
238.	steam generator blowdown system	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	система продування парогенератора
239.	steam generator tube	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	трубчатка парогенератора
240.	steam line break (SLB)	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	розрив паропровода

241.	step-down transformer	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	понижувальний трансформатор
242.	step-up transformer	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	підвищувальний трансформатор
243.	stop valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	стопорний клапан
244.	storage battery	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	акумуляторна батарея
245.	storage rack	просте словоспол.	N+N	семантичний (термінологізація)	стелаж для зберігання (палива)
246.	strainer	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	фільтр
247.	subfloor	похідне слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	підповерх
248.	sump	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	приямок
249.	switch	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	вимикач
250.	switchgear	нейтральне складне слово	R+R	морфологічний (словоскладання)	розподільна апаратура
251.	symptom-oriented emergency operating procedure	складне словоспол.	A+N+A+N	синтаксичний	симптомно-орієнтована аварійна інструкція
252.	system health	просте словоспол.	N+N	семантичний (термінологізація)	працездатність системи
253.	Technical Specifications	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	Технічний регламент
254.	terminal	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	клема

255.	thermocouple	морфологіч. складне слово	R+interfix+R	морфологічний (словоскладання)	термопара
256.	throttle valve	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	дросельний клапан
257.	thrust bearing	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	упорний підшипник
258.	transformer	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	трансформатор
259.	transmission line	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	повітряна лінія
260.	turbine	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	турбіна
261.	turbine blade	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	лопатка турбіни
262.	turbine-driven feedwater pump	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	турбоживильний насос
263.	turbine stop valve	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	стопорний клапан турбіни
264.	turning gear	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	валоповоротний пристрій
265.	turbine turning gear system	складне словоспол.	N+Part I+N+N	синтаксичний	система валоповороту турбіни
266.	uninterruptible power supply	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	безперебійне живлення
267.	unit pumping station	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	блочна насосна станція
268.	upper unit	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	верхній блок

269.	uranium	похідне слово	R+Suf	запозичення з грецької (хім. термінологія)	уран
270.	vibration monitoring	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	вібраційний контроль
271.	walkdown	нейтральне складне слово	R+R	морфологічний (словоскладання)	обхід
272.	water chemistry	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	водно-хімічний режим
273.	water hammer	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	гідравлічний удар
274.	workaround	складне слово	R+R	морфологічний (словоскладання)	оперативний обхід, обхідні рішення

Тематична група № 2: “NPP aging management”

№ п/п	Термін англійською мовою	Структура терміна	Структурна модель	Спосіб термінологічної номінації	Переклад українською мовою
1.	accelerated ageing	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	прискорене старіння
2.	acceptance criterion	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	критерій прийнятності
3.	accident precursor	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	подія-попередник аварії
4.	age	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	вік
5.	age conditioning	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	моделювання старіння
6.	ageing	просте слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	старіння
7.	ageing assessment	просте словоспол.	N+N	семантичний (термінологізація)	оцінка старіння
8.	ageing degradation, syn. age-related degradation	просте словоспол.	N+N	семантичний (термінологізація)	погіршення властивостей внаслідок старіння
9.	ageing effects	просте словоспол.	N+N	семантичний (термінологізація)	ефекти старіння

10.	ageing management	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	управління старінням
11.	ageing management programme	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	програма управління старінням
12.	ageing mechanism	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	механізм старіння
13.	allied equipment	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	суміжне обладнання
14.	alloy	просте слово	R	семантичний (запозичення з хімії та матеріалознавств)	сплав
15.	alloy steel	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	легована сталь
16.	artificial ageing	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	штучне старіння
17.	basemat	нейтральне складне слово	R+R	морфологічний (словоскладання)	фундаментна плита
18.	breakdown, syn. complete failure	нейтральне складне слово	R+R	семантичний (термінологізація)	вихід з ладу/відмова, суп. повна відмова
19.	cable	просте слово	R	семантичний (запозичення з німецької Kabel)	кабель
20.	calibration	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з метрології)	калібрування
21.	carbon steel	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	вуглецева сталь
22.	casting	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з ливарного виробництва)	лиття
23.	cladding	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з інженерії)	металеve покриття
24.	cold brittleness	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	холодноламкість
25.	combined effects	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	сукупні ефекти
26.	common cause failure	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	відмова з загальної причини

27.	common mode failure	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	загальна відмова
28.	complete failure	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	повна відмова
29.	concrete containment building	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	бетонна будівля захисної оболонки
30.	condition indicator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	показник стану
31.	condition monitoring, syn.condition trending	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	контроль стану, прогнозування стану
32.	contingency plan	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	план дій у нештатних ситуаціях
33.	corrective action	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	коригувальний захід
34.	corrective maintenance	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	відновлювальне технічне обслуговування
35.	corrosion	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	корозія
36.	corrosion fatigue	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	корозійна втома
37.	creep	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	повзучість
38.	crevice	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	щілина
39.	crevice corrosion	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	щілинна корозія
40.	cumulative effect	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	сукупний вплив
41.	damping	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	глушіння (вібрації)
42.	defence in depth	просте словоспол.	N+Prep+N	синтаксичний	ешелонований захист
43.	degradation	похідне слово	Pref+R+Suf	семантичний (термінологізація)	погіршення властивостей
44.	degraded condition	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	погіршений стан
45.	degraded failure	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	відмова з частковою втратою функції
46.	dendrite	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з мінералогії)	деревоподібний кристал (метал)

47.	design basis, syn.design basis conditions, syn. design conditions, syn. design service conditions	складне словоспол.	N+N	синтаксичний	проектні умови
48.	design basis event	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	вихідна подія проектної аварії
49.	design basis event conditions	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	умови вихідних подій проектної аварії
50.	design basis event stress	складне словоспол.	N+N+N+N	синтаксичний	фактор впливу вихідної події проектної аварії
51.	design life	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з інженерії)	проектний ресурс, проектний строк служби
52.	destructive testing	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	руйнівний контроль
53.	detection	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	виявлення
54.	deterioration	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	погіршення властивостей
55.	deviation	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з інженерії)	відхилення
56.	diagnosis, syn. diagnosis evaluation	похідне слово	Pref+R	семантичний (запозичення з медицини)	діагностика
57.	dilution zone cracking	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	тріщиноутворення в зоні розрідження
58.	dissimilar weld	просте словоспол.	A+N	семантичний (запозичення зі зварювального виробництва)	зварне з'єднання різнорідних металів
59.	distortion	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	деформація
60.	dose rate	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	потужність дози
61.	environment assisted cracking	складне словоспол.	N+A+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	корозійне розтріскування під впливом навколишнього середовища
62.	environmental conditions	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	умови навколишнього середовища
63.	environmental impact	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	вплив на навколишнє середовище

64.	equipment qualification programme	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	програма атестації обладнання
65.	error-induced ageing degradation	складне словоспол.	N+A+N+N	синтаксичний	погіршення властивостей при старінні, спричинене помилкою
66.	error-induced conditions	просте словоспол.	N+A+N	синтаксичний	умови, спричинені помилкою
67.	error-induced stressor	просте словоспол.	N+A+N	синтаксичний	фактор впливу, спричинений помилкою
68.	extended shutdown	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	тривала зупинка
69.	failure	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	відмова
70.	failure analysis	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аналіз відмов
71.	failure cause	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	причина відмови
72.	failure evaluation	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	оцінка відмови
73.	failure mechanism	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	механізм відмови
74.	failure mode	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	вид відмови
75.	failure modes and effects analysis	складне словоспол.	N+N+conj+N+N	синтаксичний	аналіз видів і наслідків відмов
76.	failure trending	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	прогнозування відмови
77.	fatigue	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	втома
78.	findings	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	висновки
79.	flaw	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	дефект
80.	flow	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	витрата
81.	fretting	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	фретинг-корозія
82.	functional conditions	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	функціональні умови
83.	functional indicator	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	функціональний показник, виробничий показник

84.	functional testing	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	функціональні випробування
85.	generic experience	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	загальний досвід
86.	hideout region	просте словоспол.	N+N	семантичний (термінологізація)	прихований участок
87.	hot ductility	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	високотемпературна в'язкість
88.	hot spot	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	точка найвищої інтенсивності (потoku нейтронів)
89.	impairment	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	погіршення
90.	in-containment instrumentation and control cable	складне словоспол.	N+N+conj+N+N	синтаксичний	вимірювальний та контрольний кабель всередині захисної оболонки
91.	in-service life	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	експлуатаційний термін служби
92.	in-service test	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	експлуатаційне випробування
93.	inspection	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	інспекція
94.	inspection specifications	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	специфікації інспекцій
95.	installed life, syn. useful life, syn. service life	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	термін служби, ресурс
96.	instrumentation and control equipment	складне словоспол.	N+conj+N+N	синтаксичний	контрольно-вимірювальні прилади та автоматика
97.	instrumentation cable	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з галузі теле-комунікацій)	контрольний кабель
98.	integrity	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	цілісність
99.	justification	похідне слово	R+Suf+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	обґрунтування
100.	licensing basis	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	основа ліцензування
101.	license renewal rule	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	вимоги для відновлення ліцензії
102.	life, syn. lifetime	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	життєвий цикл строк служби, ресурс
103.	life assessment, syn. lifetime assessment	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	оцінка життєвого циклу

104	life cycle management, syn. life management	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	управління життєвим циклом
105	lifetime management	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	управління ресурсом
106	long term operation	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	довгострокова експлуатація
107	low ferrite filler joint	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	низькоферитна присадка (при зварюванні)
108	low temperature sensitization	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	низькотемпературна сенсibiliзація
109	lubricant	похідне слов	R+Suf	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	мастило
110	maintenance	похідне слов	R+Suf	морфологічний (афіксація)	технічне обслуговування та ремонт
111	malfunction, syn. failure	похідне слов	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	несправність, відмова
112	mean time between failures	складне словоспол.	A+N+Prep+N	синтаксичний	середній час між відмовами
113	measure	похідне слов	R+Suf	морфологічний (афіксація)	захід
114	microbial influenced corrosion	складне словоспол.	A+Part II+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	корозія під впливом мікроорганізмів
115	mitigation	похідне слов	R+Suf	морфологічний (афіксація)	пом'якшення наслідків
116	modification	похідне слов	R+Suf+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	модифікація
117	monitoring	похідне слов	R+Suf	морфологічний (афіксація)	контроль, моніторинг
118	monocrystal	похідне слов	Pref+R	семантичний (запозичений з матеріалознавства)	монокристал
119	natural ageing	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	природне старіння
120	non-destructive testing	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	неруйнівний контроль
121	non-physical ageing	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	нефізичне старіння
122	normal ageing	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	нормальне старіння

123	normal ageing degradation	складне словоспол.	A+N+N	семантичний (термінологізація)	погіршення властивостей під час нормального старіння
124	normal conditions, syn. normal operating conditions	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	нормальні умови, нормальні умови експлуатації
125	normal operation	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	нормальна експлуатація
126	normal stressor	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	фактор впливу в нормальних умовах
127	nozzle	просте слово	R	семантичний (запозичення з інженерії)	патрубок
128	obsolescence, syn. technological obsolescence	похідне слово	R+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	моральне старіння, технологічне застарівання
129	occupational exposure	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	професійне опромінення
130	off-normal chemistry conditions	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	аномальні умови водно-хімічного режиму
131	on-line monitoring	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	експлуатаційний моніторинг
132	operating conditions, syn. operating service conditions	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	експлуатаційні умови
133	operating experience	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	досвід експлуатації
134	operating history	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	історія експлуатації
135	operating organization	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	експлуатуюча організація
136	operation	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	експлуатація
137	operational conditions, syn. functional conditions	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	функціональні умови
138	outage	просте слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	планово-попереджувальний ремонт
139	overhaul, syn. reconditioning	похідне слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	капітальний ремонт
140	oxidation	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з хімії)	окислення

141	peer review	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з літературознав.)	партнерська перевірка
142	performance indicator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	виробничий показник
143	periodic maintenance	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	періодичне технічне обслуговування та ремонт
144	periodic safety review	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	періодична переоцінка безпеки
145	physical ageing	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	фізичне старіння
146	pitting corrosion	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	точкова корозія
147	planned maintenance	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	планове технічне обслуговування та ремонт
148	plant tour	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	обхід станції
149	post-maintenance testing	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	випробування після ТО і ремонту
150	predictive maintenance	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	профілактичне технічне обслуговування та ремонт
151	premature ageing	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	передчасне старіння
152	pressure tube	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	напірна трубка
153	pressurized thermal shock analysis	складне словоспол.	Part II+A+N+N	синтаксичний	аналіз гідравлічного удару в гарячому стані
154	prestress	похідне слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	попереднє напруження
155	prestressed containment tendon	складне словоспол.	Part II+N+N	синтаксичний	попередньо напружений армоканат гермооболонки
156	process conditions	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	параметри технологічного процесу
157	qualification	похідне слово	R+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	кваліфікація
158	qualified life	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	встановлений ресурс, атестований ресурс

159	radiation embrittlement	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	радіаційне окрихчення
160	random failure	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	випадкова відмова
161	reactor pressure vessel beltline region	складне словоспол.	N+N+N+N+N	синтаксичний	зона бандажа реактора
162	redundancy	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення із інженерії)	резервування
163	refurbishment	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	відновлення, реконструкція
164	regulatory body	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	регулюючий орган
165	regulatory requirements	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	нормативні вимоги
166	relaxation	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	релаксація
167	remaining design life	складне словоспол.	Part I+N+N	синтаксичний	залишковий проєктний ресурс
168	remaining life, syn. remaining service life, syn. remaining useful life, syn. residual life	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	залишковий ресурс
169	repair	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	ремонт, ремонтно-відновлювальні роботи
170	replacement	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	заміна
171	retirement	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	демонтаж
172	rework	похідне слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	перероблення, виправлення, доопрацювання
173	root cause	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	корінна причина
174	root cause analysis, syn. failure analysis	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	аналіз корінних причин
175	rotating equipment	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	обертіві механізми
176	safe end	просте словоспол.	A+N	семантичний (термінологізація)	надійний перехідник
177	Safety reassessment programme	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	програма з переоцінки безпеки
178	safety assessment	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	оцінка безпеки

179	safety function	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	функція безпеки
180	safety injection system	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	система аварійного впорскування
181	safety margins	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	запаси безпеки
182	safety standards	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	норми безпеки
183	sampling	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	відбір проб
184	scaling	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з хімії)	окалина (метал)
185	screening	просте слово	R+Suf	семантичний (запозичення з медицини)	відбір, скринінгова оцінка, скринінг
186	seam weld	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення зі зварювального виробництва)	роликовий шов
187	self-assessment	похідне слово	Pref+R+Suf	семантичний (термінологізація)	самооцінка
188	service conditions	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	робочі умови, умови експлуатації
189	servicing	просте слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	технічне обслуговування
190	settlement	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	осад
191	shelf life	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	термін придатності
192	shrinkage	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з ливарного виробництва)	усадка (метал)
193	similar weld	просте словоспол.	A+N	семантичний (запозичення зі зварювального виробництва)	зварне з'єднання однорідних металів
194	simultaneous effect	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	одночасний ефект
195	spalling	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	відшарування (метал)
196	spare part	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	запасна частина

197	stainless steel	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	нержавіюча сталь
198	stressor	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	фактор впливу
199	structures, systems and components	складне словоспол.	N+N+Conj+N	синтаксичний	конструкції, системи та елементи (КСЕ)
200	surveillance	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	експлуатаційний нагляд, контроль
201	surveillance requirement	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	вимоги щодо нагляду
202	surveillance specimen	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	зразок-свідок
203	surveillance testing	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	наглядові випробування контрольні випробування
204	suspended operation	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	призупинена експлуатація
205	synergistic effects	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	синергетичні ефекти
206	test specifications	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	специфікації випробовувань
207	thermal embrittlement	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	теплове окрихнення
208	time-dependent change	складне словоспол.	A+N	синтаксичний	залежні від часу зміни
209	time in service	складне словоспол.	N+prep+N	синтаксичний	період експлуатації
210	time limited aging analysis (TLAA)	складне словоспол.	N+A+N+N	синтаксичний	аналіз старіння, що обмежує термін служби
211	transient conditions	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	перехідні умови
212	transient data	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	дані перехідних режимів
213	wastage corrosion	просте словоспол.	N+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	фосфатно-шламова корозія
214	water chemistry investigations	складне словоспол.	N+N+N	семантичний (запозичення з хімії)	дослідження хімічного складу води
215	wearout	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	зношування (відмова внаслідок старіння)
216	weld related cracking	просте словоспол.	N+Part II+N	синтаксичний	тріщиноутворення в зоні зварних швів
217	whisker	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з	ниткоподібний кристал (метал)

				кристалографії, хімії та фізики твердого тіла)	
218	wrought material	просте словоспол.	Part II+N	семантичний (запозичення з матеріалознавства)	кований матеріал

Тематична група № 3: “Nuclear safety, radiation protection and emergency preparedness”

№ п/п	Термінологічна одиниця англійською мовою	Структура терміна	Структурна модель	Спосіб термінологічної номінації	Переклад українською мовою
1.	abnormal operating procedure	складне словоспол.	A+A+N	синтаксичний	інструкція з ліквідації порушень нормальної експлуатації
2.	aerosol	похідне слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	аерозоль
3.	airborne contamination	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	забруднення аерозолями
4.	automated radiation monitoring system	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	автоматизована система контролю радіаційного стану
5.	absorbed dose	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	поглинута доза
6.	acceptance criteria	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	критерії прийнятності
7.	accident	просте слово	R	семантичний (запозичення з латинської - <i>accidentem</i>)	аварія
8.	ashing	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	озолення

9.	criticality accident	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварія з виникненням критичності
10.	accident conditions	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварійні умови
11.	accident management	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	управління аварією
12.	acute exposure	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	гостре опромінення
13.	acute intake	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	одноразове надходження
14.	ALARA (as low as reasonably achievable)	акронім	Acronym	морфологічний (аббревіація)	принцип ALARA (на розумно досяжному низькому рівні)
15.	annual limit on exposure (ALE)	складне словоспол.	A+N+Prep+N	синтаксичний	ліміт річної дози опромінення
16.	annual limit on intake (ALI)	складне словоспол.	A+N+Prep+N	синтаксичний	ліміт річного надходження
17.	authorization	похідне слово	R+Suf+Suf	семантичний (термінологізація)	дозвіл/дозвільна діяльність
18.	authorized activity	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	дозволена діяльність
19.	authorized discharge	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	дозволений скид
20.	authorized limit	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	дозволений ліміт
21.	authorized transfer	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	дозволена передача
22.	authorized use	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	дозволене використання
23.	becquerel	просте слово	R	семантичний (термінологізац.)	бекерель

24.	buffer area	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	санітарно-захисна зона
25.	burnable absorber, burnable poison	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	вигоряючий поглинач
26.	caisson	просте слово	R	семантичний (запозичення з фр. caisson)	кесон
27.	cake	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	брикет
28.	calibration of dosimeter	складне словоспол.	N+Prep+N	синтаксичний	калібрування дозиметра
29.	carbonisation	похідне слово	R+Suf+Suf	семантичний (запозичення з латини через французьку)	карбонізація
30.	cladding	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	оболонка
31.	cleanup	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	очистка
32.	clearance	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	звільнення (від контролю), виведення (з організму)
33.	clearance level	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	рівень звільнення (від контролю)
34.	clearance rate	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	швидкість виведення (з організму)
35.	cliff edge effect	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	пороговий ефект
36.	closed nuclear fuel cycle	складне словоспол.	Part II+N+N+N	синтаксичний	закритий ядерний паливний цикл

37.	collective dose	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	колективна доза
38.	committed dose	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	очікувана доза
39.	committed effective dose	складне словоспол.	Part II+A+N	синтаксичний	очікувана ефективна доза
40.	committed equivalent dose	складне словоспол.	Part II+N+N	синтаксичний	очікувана еквівалентна доза
41.	computational model	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	розрахункова модель
42.	cumulative dose	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	накопичена доза
43.	confinement system	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	система локалізації
44.	contamination	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	радіоактивне забруднення
45.	contamination monitor	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	установка контролю радіоактивного забруднення
46.	core damage frequency (CDF)	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	частота пошкодження активної зони (ЧПАЗ)
47.	core map	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	картограма активної зони
48.	countermeasure	похідне слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	контрзахід
49.	decision limit	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	поріг прийняття рішення
50.	decontamination	похідне слово	Pref+Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	дезактивація
51.	depleted uranium	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	збіднений уран

52.	deterministic safety analysis, syn. deterministic safety assessment	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	детерміністичний аналіз безпеки
53.	design-basis threat (DBT)	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	проектна загроза
54.	design extension conditions	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	розширені проєктні умови
55.	discharge	похідне слово	Pref+R	морфологічний (афіксація)	скид
56.	disposal	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	захоронення
57.	disposal facility	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	установка захоронення
58.	dose and dose rate effectiveness factor (DDREF)	складне словоспол.	N+Conj+N+N +N+N	синтаксичний	коефіцієнт ефективності дози та потужності дози
59.	dose equivalent	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	еквівалент дози
60.	dose rate	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	потужність дози
61.	dry storage	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	сухе зберігання
62.	early effect	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ранній ефект
63.	effective dose	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ефективна доза
64.	emergency	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	аварійна ситуація
65.	emergency command centre	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	цент управління аварійними роботами

66.	emergency control room, syn. remote shutdown panel	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	резервний щит управління
67.	emergency exposure	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварійне опромінення
68.	emergency operating procedure	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	інструкція з ліквідації аварій
69.	emergency plan	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	план аварійних заходів
70.	emergency planning zone, syn. surveillance area	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	зона аварійного планування, зона спостереження
71.	emergency preparedness	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварійна готовність
72.	emergency procedures	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварійні процедури
73.	emergency responders	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварійні бригади
74.	emergency response	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварійне реагування
75.	emergency response action	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	заходи з аварійного реагування
76.	emergency response commander	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	керівник з аварійного реагування
77.	emergency response drill	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	протиаварійне тренування
78.	emergency response exercise	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	протиаварійне навчання
79.	emergency response organization	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	організація з реагування на аварійну ситуацію
80.	emergency stocks	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аварійний запас

81.	enriched uranium	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	збагачений уран
82.	equivalent dose	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	еквівалентна доза
83.	event tree analysis	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	аналіз дерева подій
84.	excepted package	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	звільнена упаковка
85.	fork detector irradiated fuel measuring system	складне словоспол.	N+N+Part II +N+N+N	синтаксичний	система вимірювання опроміненого палива вилковим детектором
86.	exposure	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	опромінення
87.	fresh nuclear fuel	складне словоспол.	A+A+N	синтаксичний	свіже ядерне паливо
88.	fuel damage frequency (FDF)	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	частота пошкодження палива (ЧПП)
89.	fuel cladding leak detection system	складне словоспол.	N+N+N+N+N	синтаксичний	система контролю герметичності оболонки палива
90.	fusion cake	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	плав
91.	gas mask, syn. respirator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	протигаз
92.	hazard assessment	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	оцінка небезпеки
93.	high enriched uranium (HEU)	складне словоспол.	A+Part II+N	синтаксичний	високозбагачений уран
94.	high level waste (HLW)	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	високоактивні відходи (ВВВ)
95.	homogenization	похідне слово	Pref+R+Suf +Suf	семантичний (запозичення з	гомогенізація

				грец. через фран та латин.)	
96.	human factors engineering	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	інженерія людських факторів
97.	incident	просте слово	R	семантичний (запозичення з латинської)	інцидент
98.	individual dose	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	індивідуальна доза
99.	individual monitoring	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	індивідуальний моніторинг
100	INES (International Nuclear and Radiological Event Scale)	акронім	Acronym	морфологічний (абревіація)	міжнародна шкала ядерних та радіологічних подій (ІНЕС)
101	intermediate level waste (ILW)	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	середньоактивні відходи (САВ)
102	iodine	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	йод
103	ionizing radiation	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	іонізуюче випромінювання
104	internal exposure	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	внутрішнє опромінення
105	LERF (large early release frequency)	акронім	acronym	морфологічний (абревіація)	ЧГАВ (частота граничного аварійного викиду)
106	lifetime dose	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	доза протягом життя
107	low enriched uranium (LEU)	складне словоспол.	A+Part II+N	синтаксичний	низькозбагачений уран
108	low level waste (LLW)	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	низькоактивні відход (НАВ)
109	material balance area	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	зона балансу матеріалу

110	maximum permissible concentration	складне словоспол.	A+A+N	синтаксичний	гранично допустима концентрація
111	maximum permissible dose	складне словоспол.	A+A+N	синтаксичний	гранично допустима доза
112	multidisciplinary team	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	багатопрофільна група
113	multiple barriers	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	множинні бар'єри
114	near surface disposal	складне словоспол.	Prep+N+N	синтаксичний	приповерхнєве захоронення
115	noble gas	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	інертний газ
116	notification	похідне слово	R+Suf+Suf +Suf	морфологічний (афіксація)	оповіщення
117	notification and communication system	складне словоспол.	N+Conj+N+N	синтаксичний	система зв'язку та оповіщення
118	nuclear accident	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ядерна аварія
119	nuclide	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	нуклід
120	nuclear safety	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ядерна безпека
121	nuclear security	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	ядерна захищеність
122	occupational exposure	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	професійне опромінення
123	off-site emergency response center, syn external crisis center	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	зовнішній кризовий центр
124	on-call personnel	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	черговий персонал за викликом

125	on-site emergency response center, syn. internal crisis center	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	внутрішній кризовий центр
126	physical inventory verification	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	перевірка наявної кількості ядерних матеріалів
127	physical model	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	фізична модель
128	physical separation	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	фізичне розділення
129	poison	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	поглинач
130	post-accident monitoring system (PAMS)	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	система моніторингу післяаварійної ситуації
131	postulated initiating event (PIE)	складне словоспол.	Part II+Part I +N	синтаксичний	постульована вихідна подія
132	prescribed limit	просте словоспол.	Part II+N	синтаксичний	приписаний ліміт
133	probabilistic safety analysis, syn. probabilistic safety assessment (PSA)	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	імовірнісний аналіз безпеки (ІАБ)
134	radiation control room	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	щит радіаційного контролю (ЩРК)
135	radiation emergency	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	радіаційна аварійна ситуація
136	radiation protection	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	радіаційний захист
137	radiation protection physicist, syn. health physicist	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	дозиметрист

138	radiation protection programme	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	програма радіаційного захисту
139	radiation risks	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	радіаційні ризики
140	radiation source	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	джерело випромінювання
141	radioactive discharges	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	радіоактивні скиди
142	radioactive drain	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	спецканалізація
143	radioactive waste management	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	поводження з радіоактивними відходами
144	radioactive waste treatment system	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	система обробки радіоактивних відходів
145	reader	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	зчитувач
146	recovery actions	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	відновлювальні заходи
147	reference level	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	контрольний рівень
148	regenerating cartridge, syn. carbon-dioxide absorbent chamber	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	регенеративний патрон
149	regulatory authority, regulatory body	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	регулюючий орган
150	release	похідне слово	Pref+R	семантичний (термінологізація)	викид
151	remedial action	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	відновлювані заходи

152	repository	похідне слово	Pref+R+Suf	семантичний (запозичення з латини)	пункт захоронення
153	reprocessing	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	переробка
154	residual dose	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	залишкова доза
155	residual heat	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	залишкове тепло
156	retrieval facility	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	установка видобування
157	risk monitor	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	монітор ризику
158	root cause	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	корінна причина
159	ruthenium	похідне слово	R+Suf	семантичний (запозичення з латини)	рутений
160	safeguards agreement	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	угода про гарантії
161	safety analysis report	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	звіт з аналізу безпеки
162	safety case	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	обґрунтування безпеки
163	safety committee	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	комітет з питань безпеки
164	safety culture	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	культура безпеки
165	safety indicator	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	показник безпеки
166	safety issues	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	проблеми безпеки

167	safety limits	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	межі безпеки
168	safety measure	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	захід безпеки
169	safety standards	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	норми безпеки
170	sanitary barrier	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	саншлюз
171	scenario	просте слово	R	семантичний (запозичення з латини через італійську)	сценарій
172	scintillator	похідне слово	R+Suf+Suf	морфологічний (афіксація)	сцинтилятор
173	security	похідне слово	R+Suf	морфологічний (афіксація)	захищеність
174	segregation	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	розділення (сортування)
175	seismic qualification	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	сейсмічна кваліфікація
176	self-contained breathing apparatus	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	автономний дихальний апарат
177	sensitivity analysis	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аналіз чутливості
178	severe accident management guideline	складне словоспол.	A+N+N+N	синтаксичний	керівництво з управління важкими аваріями
179	shelter	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	укриття
180	short lived waste	складне словоспол.	A+Part II+N	синтаксичний	короткоіснуючі відходи

181	shutdown reactivity	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	реактивність зупиненого реактору
182	sievert (Sv)	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	зіверт
183	sipping system	просте словоспол.	Part I+N	синтаксичний	сіппінг-система
184	site verification	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	перевірка майданчик
185	sludge	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	шлам
186	source	просте слово	R	семантичний (термінологізація)	джерело
187	source monitoring	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	моніторинг джерела
188	source term	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	параметри джерела викиду
189	specific activity	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	питома активність
190	spectrometry	морфологіч. складне слово	R+interfix+R+Suf	морфологічний (словоскладання)	спектрометрія
191	spent nuclear fuel	складне словопол.	Part II+N+N	синтаксичний	відпрацьоване ядерне паливо (ВЯП)
192	supercompactor	похідне слово	Pref+R+Suf	морфологічний (афіксація)	суперкомпактор
193	technical support centre	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	центр технічної підтримки
194	thermoluminescent dosimeter, TLD	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	термолюмінесцентний дозиметр

195	thorium series	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	торієвий ряд
196	transboundary exposure	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	транскордонне опромінення
197	treatment	похідне слово	R+Suf	семантичний (термінологізація)	обробка
198	turnover	нейтральне складне слово	R+R	семантичний (термінологізація)	передача зміни
199	ultimate heat sink	складне словоспол.	A+N+N	синтаксичний	кінцевий поглинач тепла
200	uncertainty analysis	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	аналіз невизначеностей
201	validation	похідне слово	R+Suf+Suf	семантичний (запозичення з латини)	валідація
202	verification	похідне слово	R+Suf+Suf+Suf	семантичний (запозичення з латини)	верифікація (перевірка)
203	very low level waste (VLLW)	складне словоспол.	Adv+A+N+N	синтаксичний	дуже низькоактивні відходи (відходи дуже низького рівня активності) (ДНАВ)
204	waste acceptance criteria	складне словоспол.	N+N+N	синтаксичний	критерії приймання відходів
205	waste canister	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	пенал для відходів
206	waste container	просте словоспол.	N+N	синтаксичний	контейнер для відходів
207	wet storage	просте словоспол.	A+N	синтаксичний	мокре зберігання
208	weakly penetrating radiation	складне словоспол.	Adv+Part I+N	синтаксичний	слабко проникаюче випромінювання

